

**T.C.
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI**

**2025 YILI
MUŞ İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRLÜĞÜ
FAALİYET RAPORU**

Ocak 2026

İçindekiler Tablosu

TABLolar	3
İL MÜDÜRÜ SUNUŞU	4
D)GENEL BİLGİLER	6
A.MİSYON VE VİZYON	1
B.YETKİ, GÖREV VE SORUMLULUKLAR	2
C.İDAREYE İLİŞKİN BİLGİLER	7
1.İlin Genel Tarımsal Görünümü	7
2.Teşkilat Yapısı	8
3.Fiziksel Yapı	9
4.Teknoloji ve Bilişim Altyapısı	10
5.İnsan Kaynakları	11
6.Yönetim ve İç Kontrol Sistemi	12
II)FAALİYETLERE İLİŞKİN BİLGİ VE DEĞERLENDİRMELER	13
A.SUNULAN HİZMETLER	14
1.Gıda ve Yem Şube Müdürlüğü	14
2.Bitkisel Üretim ve Bitki Sağlığı Şube Müdürlüğü	15
3.Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri Şube Müdürlüğü	25
4.Tarımsal Altyapı ve Arazi Değerlendirme Şube Müdürlüğü	29
5.Kırsal Kalkınma ve Örgütlenme Şube Müdürlüğü	36
6.Koordinasyon ve Tarımsal Veriler Şube Müdürlüğü	38
7.Çayır, Mera ve Yem Bitkileri Şube Müdürlüğü	41
8.İdari ve Mali İşler Şube Müdürlüğü	42
9.Diğer birimler	42
III)KURUMSAL KABİLİYET VE KAPASİTENİN DEĞERLENDİRİLMESİ	47
IV)ÖNERİ VE TEDBİRLER	50
V)EK TABLOLAR	52

TABLÖLAR

Tablo 1: Bina Varlığı	9
Tablo 2: Araç Durumu	9
Tablo 3: Teknolojik Kaynaklar (adet)	10
Tablo 4: Personelin Hizmet Sınıflarına Göre Dağılımı	11
Tablo 5 Muş Gıda Üretim, Gıda Satış, Toplu Tüketim ve Yem İşletme Sayıları.....	14
Tablo 6 Konularına Göre Denetim Sayıları.....	14
Tablo 7 Tütün ve Alkol İşlem Dağılımı.....	15
Tablo 8 Muş İli Tarla Bitkileri Verileri	16
Tablo 9 Muş İli Meyve Üretim Verileri.....	16
Tablo 10 Muş ili Sebze Üretim Verileri.....	17
Tablo 11 Tarım Arazilerinin ÇKS ve TUKAS Kapsamındaki Durumu	18
Tablo 12 Bitkisel Üretime Yönelik Destekleme Dağılımı	18
Tablo 13 Organik Bitkisel Üretim Verileri	19
Tablo 14 Tohumculuk Çalışmaları Dağılımı	24
Tablo 15 2024 Yılı Sertifikalı Tohumluk Üretim Bilgileri.....	24
Tablo 16 UKİP (Ulusal Kalıntı İzleme Programı) Çalışmaları.....	28
Tablo 17 Muş İli Tarımsal Örgütlerin Dağılımı	38
Tablo 18 TARSİM Kapsamında Yapılan Tarım Sigortaları	39
Tablo 19 Muş İli Mera Tespit, Tahdit, Tahsis Çalışmaları	41
Tablo 20 Muş İli 2025 Yılı Tarım ve Orman Müdürlüğü 2025 Yılı Yatırımları (TL)	46
Tablo 21 Bina Varlığı İlçelere Göre Dağılım	53
Tablo 22 Araç Durumu İlçelere Göre Dağılım	54
Tablo 23 Teknolojik Kaynakların İlçelere Göre Dağılımı (adet).....	55
Tablo 24 Personelin Hizmet Sınıflarına Göre İlçelere Dağılımı.....	56

İL MÜDÜRÜ SUNUŞU

Tarım sektörü insanın temel ihtiyacı olan gıdanın ana kaynağıdır. Bu sektörde her zaman temel hedef doğal dengeyi, toprak ve suyu merkeze alan, üretimde yeterli, sağlıklı, güvenilir ve besleyici gıda arzını sürdürülebilir kılmak olacaktır.

Dünyada enerji ve gıda küresel politikalara etkisi büyük olan iki ana unsurdur. Gıdanın kaynağı tarım politikalarının geniş bir etki alanına sahip olması nedeniyle, ülkelerin siyasal, ekonomik ve sosyal politikalarının en önemli unsuru konumundadır.

Muş ili bünyesinde yüz ölçümünün %42'sinden fazlasını oluşturan çayır mera varlığı, tarımsal anlamda koruma altındaki beş büyük ovası, 1,5 milyonun üzerindeki büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığı, geçmişten gelen hayvancılık kültürüne sahip işletme yapıları ile tarım ve hayvancılık Muş ili için katma değere dönüştürülmeye açık değerli bir maden durumundadır.

Muş ilinde, coğrafi konumu, iklimi, ekolojik yapısı, sosyokültürel yapısı ile tarımsal faaliyet bir zorunluluk olagelmıştır. Bu zorunluluk, ilin gerek sosyal gerekse ekonomisinde ana bileşen olmuştur. Muş ilinde tarım ve hayvancılık sadece tarım teşkilatının veya tarım sektörü bileşenlerinin ilgi alanında olmayıp günlük yaşamın, ulaşımın, iş gücünün, sanayinin, eğitimin, yerel yönetimin, sivil toplum kuruluşlarının, finans ve ekonominin faaliyetlerinde bütünleştikleri, analiz etmek zorunda oldukları bir sektördür. Bu bütünleşmede, doğal kaynak ve insan kaynağı başta olmak üzere sahip olunan tüm potansiyelleri kullanabilmek için çalışmaktayız.

Çalışmalarımız Türkiye Yüzyılı yaklaşımındaki “Geleceğimiz Ortak” yaklaşımı ile il bölge ve ülke tarım ve hayvancılığına katkı sunmak adına bitkisel üretimdeki çiftçimizle, hayvansal üretimdeki yetiştiricimizle, üretimde sanayicimizle katma değer yaratma heyecanındayız. Üniversitelerimizle bilimsel

tabanlı yaklaşımla, yerel yönetim kurum ve kuruluşlar ile iş birliğinde hedeflerimiz için çalışıyoruz.

Bu kapsamda günümüzün ve geleceğin zorluklarına; Üretim Planlaması, su merkezli planlama gibi yaklaşımlar ile sahip olduğumuz üretim gücüyle birlikte sürdürülebilirlik, verimlilik, kalite, kayıtlılık ve sektöre yatırımı artırarak Muş ve ülke tarımına katkı vermeyi sürdüreceğiz.

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN liderliğinde Bakanımız İbrahim YUMAKLI ve Sayın Valimiz Avni ÇAKIR desteklerinde; planlı, dirençli ve gelişime açık bir tarım sektörü oluştururken, kırsal alanların yaşam kalitesini ve refah seviyesini artıracacağız.

Müdürlüğümüzün faaliyetlerini gelecek dönemde de aynı titizlik ve gayretle sürdüreceğiz. Bu minvalde düzenlenmiş olan 2025 Yılı İdare Faaliyet Raporu'nu değerli kamuoyunun bilgisine sunar, emeği geçen tüm çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Necattin GÖNÇ
Muş İl Tarım ve Orman Müdür

D) GENEL BİLGİLER

A. MİSYON VE VİZYON

Tarım ve Orman Bakanlığı 2024-2028 Plan döneminde;

Misyonumuz;

“Tarım, orman ve su kaynakları ile doğal ekosistemleri koruyarak verimli ve sürdürülebilir tarımsal üretimi, yeterli ve güvenilir gıdaya erişimi ve kırsal kalkınmayı sağlamak amacıyla politikalar belirlemek ve uygulamak”

Vizyonumuz;

“Türkiye Yüzyılında; tarım, orman ve su kaynaklarında sürdürülebilir ve güvenli bir gelecek”

Temel Değerlerimiz;

- Bilimsellik
- Erişilebilirlik
- Kayıtlılık, saydamlık, hesap verebilirlik ve güvenilirlik
- Sürdürülebilirlik
- Verimlilik ve kalite
- Hizmet ve paydaş odaklılık
- Ulusal stratejilere uyumluluk
- İşbirliğine açıklık ve katılımcılık
- Yetkinlik
- Tarımsal üretimi artırmak için sektöre yatırım olarak belirlenmiştir.

B. YETKİ, GÖREV VE SORUMLULUKLAR

İl Müdürlüğümüz Bakanlığımızın Taşra Teşkilatının, Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönergesi kapsamında,

- Gıda ve Yem Şube Müdürlüğü
- Bitkisel Üretim ve Bitki Sağlığı Şube Müdürlüğü
- Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri Şube Müdürlüğü
- Arazi Toplulaştırma ve Tarımsal Altyapı Şube Müdürlüğü
- Çayır, Mera ve Yem Bitkileri Şube Müdürlüğü
- Kırsal Kalkınma ve Örgütlenme Şube Müdürlüğü
- Koordinasyon ve Tarımsal Veriler Şube Müdürlüğü
- İdari ve Mali İşler Şube Müdürlüğü

Olmak üzere 8 şube müdürlüğü tarafından iş ve işlemlerini yürütmektedir.

Muş ili merkez ve 5 ilçe teşkilatınca il genelinde yürütülmektedir.

İl Müdürlüğümüzün görev tanımı,

- a) İlin tarımsal envanterini çıkarmak ve ilin tarım üretim potansiyelini mevcut teknolojiye göre belirlemek,
- b) Her türlü il yayım programlarını hazırlamak ve yayınların kendi elemanlarına, tüketicilere ve çiftçilere ulaştırılmasını sağlamak,
- c) Çevreye duyarlı doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilirlikle ilgili yeni teknolojileri ve bilgileri çiftçilere ulaştırabilmek, ilin tarımsal yayım programını hazırlamak programın gerçekleşebilmesi için üretici, üretici örgütleri, üniversite, özel sektör ile iş birliği yapmak,
- ç) Araştırma kuruluşları ile doğrudan merkeze bağlı olan benzeri kuruluşlarla iş birliği halinde uygulamaya dönük deneme ve demonstrasyonlar programlamak ve yürütmek,
- d) İlde çiftçilerin karşılaştığı problemleri araştırma enstitülerine iletmek, çözümlerin çiftçilere iletilmesini sağlamak, ilde görev yapan personelin hizmet içi eğitimlerini koordine etmek,
- e) Tarım ürünlerinin işlenip değerlendirilmesine, pazarlamasına ve bunun için gerekli tesislerin kurulmasına yardımcı olacak çalışmaları yapmak, bu konuda üreticileri ve müteşebbisleri yönlendirmek,
- f) İlin tarım ürünlerini ekiliş, verim ve üretimlerini tahmin çalışmaları yapmak, tarımla ilgili her türlü istatistik bilgilerinin zamanında toplanmasını sağlamak,
- g) Hayvan ve bitki sağlığı ile gıda ve yem konusunda il düzeyinde risk kriterlerini ve yönetimi esaslarını belirleyerek değerlendirme yapmak ve gerekli iletişimi sağlamak,
- ğ) İldeki hayvanların refahının sağlanması ile salgın ve paraziter hastalıklardan korunmasını sağlamak, bulaşıcı hastalıkların yurt çapında yayılmasını önlemek amacıyla il çapında plan, program ve projeler hazırlamak, gerek bunları gerekse Bakanlık tarafından belirlenenleri, ilde uygulamak, izlemek, denetlemek,
- h) İl dahilinde çözümlenemeyen hastalık, teşhis ve tedavi problemlerini ilgili araştırma merkezlerine ve Bakanlığa intikal ettirmek, araştırma ve teşhis sonuçlarına göre gerekli tedbirleri almak,
- ı) Suni tohumlama hizmetlerini yürütmek ve soy kütüğü sisteminin yurt çapında

yaygınlaştırılması için il bazında gerekli çalışmaları yapmak,

i) Bakanlığa bağlı hayvan sağlığı ile ilgili hastane, klinik gibi merkezleri yönetmek; özel sektörde kurulacak bu çeşit tesislere Bakanlıkça belirlenecek esaslara göre izin vermek ve kurulmuş olanları denetlemek,

j) Hayvan sağlığı ile ilgili madde ve malzemelerin üretim, satış, ihracat, ithalat, taşıma, muhafazası ile ilgili kayıtları tutmak, Bakanlıkça belirlenmiş esaslara ve yetkiyle sınırlı olarak faaliyetleri ile ilgili izin vermek, izlemek, kontrol etmek ve denetlemek

k) Özel sektörde kurulacak suni tohumlama istasyonları ve damızlık yetiştirme işletmelerine Bakanlıkça belirlenecek esaslara göre izin vermek ve denetlemek,

l) İl dahilinde uygulanan entegre ve münferit tarım ve kırsal kalkınma projelerinin gerektirdiği hizmetleri yapmak, yeni yapılacak projelerin gerektirdiği ön etüt ve envanter çalışmalarını yürütmek,

m) Projeye dayalı olarak kurulacak işletmelere ait kredi taleplerini inceleyerek uygun olanların gerekli proje ve çiftlik geliştirme projelerini hazırlamak,

n) İl dahilindeki bitki ve hayvan sağlığı ile ilgili iç ve dış karantina hizmetlerini mevzuatı doğrultusunda yürütmek, resmi ve özel mezbaha ve kombinaları sağlık yönünden denetlemek, ildeki damızlık boğa, koç, teke ve aygırların sağlık kontrollerini yapmak, uygun olmayanları enemek,

o) İl dahilinde bitkilere zarar veren zararlı hastalık ve organizmaların tespitini yapmak ve koruma programlarını hazırlamak, onaylanmış programların uygulanmasını sağlamak,

ö) İl dahilinde faaliyette bulunan bitki koruma ürünleri, zirai mücadele alet-makineleri, tohum ve gübre bayileri ile ilaçlama yapan özel ve tüzel kişilerin kontrolünü yapmak, gıda ve yem stokları, gıda ve yem konularını ilgilendiren etüt ve envanterleri hazırlamak, ruhsatlı yem fabrikalarını asgari teknik ve sağlık şartları bakımından denetlemek, gıda ve yem sanayileri ürünlerinin belirlenmiş esaslara uygunluğunu denetlemek, ihracat ve ithalatında Bakanlık ile ilgili işlemlerinin il düzeyindekilerini yürütmek,

p) Bitki, hayvan, gıda ve yem güvenliğini gözeterek tüketiciyi ve halk sağlığını koruma amacıyla il düzeyinde tedbirler almak, Bakanlıkça belirlenen tedbirlerin ilde uygulanmasını sağlamak, izlemek, değerlendirmek, konusunda faaliyet gösteren laboratuvarları mevzuatı çerçevesinde belgelendirilmek, kaydını almak, izlemek, yetkili oldukları hususlarda denetlemek,

r) Su ürünlerinin ve su ürünleri kaynaklarının sürdürülebilirlik temelinde işletilmesi ve geliştirilmesini sağlamak, buna yönelik koruma önlemlerini gerçekleştirmek, avcılık ve yetiştiriciliğe, su ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasına, balıkçı barınakları ve balıkçılık ve su ürünleri alt yapılarının geliştirilmesi ve işletilmesine, su ürünleri ile ilgili her türlü bilgi ve belge toplanmasına ve bu bilgilere yönelik kayıt sisteminin geliştirilmesine ilişkin düzenlemeleri uygulamak, getirilen düzenlemeler kapsamında izleme, kontrol ve denetim ile cezai müeyyideleri gerçekleştirmek, su ürünleri ile ilgili inceleme ve değerlendirmeler yapmak ve her türlü teşvik ve koruma tedbirlerinin alınmasını, üretim alanlarının kiralanması ve işletilmesini ve buralarda verimliliğin artırılmasını sağlamak, su kaynaklarının kirletilmesini önleyecek ve su ürünlerini zarardan koruyacak tedbirleri almak ve aldirmek, balıkçılık ve su ürünleri ilgili ihracat, ithalat işlemlerini mevzuatı çerçevesinde yürütmek.

s) Mera tespit tahdit, ıslah ve tahsis ile mera dışına çıkarılma ve bu gibi yerler ile ilin içerisinde bulunduğu tarım havzasına dair faaliyetlerde mevzuatı doğrultusunda işlemler yürütmek, tarım arazisinde ekili, dikili alanlarının ve bunların ürünlerinin taşınır ve taşınmaz çiftçi mallarının

- korunmasını ve tabii afetlerden zarar gören çiftçilere özel mevzuatına göre yardım yapılmasını sağlamak için ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak ve çalışmalara yardımcı olmak,
- ş) Projeler çerçevesinde köylerde istihdam imkânlarını artırmak amacıyla el sanatlarının geliştirilmesini, yayılmasını ve tanıtılmasını sağlayıcı ve mamullerinin pazarlanmasını kolaylaştırıcı tedbirler almak,
- t) Çiftçilerin kooperatif veya birlik şeklinde teşkilatlanmasını ve kooperatifçiliği teşvik etmek, bu amaçla etüt ve projeler hazırlamak, kooperatiflerin ve birliklerin kurulması için teknik ve yetkisi dahilinde mali yardımda bulunmak ve denetlemek,
- u) Örnek çiftçi yetiştirmek gayesi ile çiftçi kadınlar ile çiftçi çocukları ve gençleri için eğitim programları ve projeleri uygulamak,
- ü) Gıda, gıda katkı maddeleri ve gıda ile temasta bulunan madde ve malzemeler konusunda faaliyette bulunan yerlerin gerekli kayıtları yapmak, izinleri vermek, üretim işleme ve satış yerlerini mevzuatı çerçevesinde denetlemek, bu malzemelerin ihracat ve ithalatında Bakanlık ile ilgili işlemlerinin il düzeyindekilerini yürütmek,
- v) Tohumluk üretimlerinin beyanname kabulü, tarla kontrollerini yapmak ve numune alarak ilgili kuruluşlarına göndermek,
- y) Tohumluk piyasasında yetkilendirme ile ilgili faaliyetleri yürütmek,
- y) Tohumluk üretici ve bayilerinin kontrolünü yapmak,
- z) Tohumluk, süs bitkileri, doğal çiçek soğanları ve kesme çiçek ile ilgili ithalat ve ihracat işlemlerini yürütmek,
- aa) Bakanlıkça yürütülen iç ve dış kaynaklı entegre ve münferit bitkisel üretim, hayvancılık ve su ürünleri üretim, değerlendirme, pazarlama ve kırsal kalkınma projelerinin il ile ilgili kısımları uygulamak, uygulatmak, hibelerin zamanında ve amacına uygun olarak kullanılmasını takip ve kontrol etmek,
- bb) Küresel iklim değişiklikleri, tarımsal çevre, kuraklık, çölleşme ile ilgili çalışmalar il düzeyinde olanları yürütmek, diğer afetler ve tarım sigortası ile ilgili olarak 14/6/2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu çerçevesindeki uygulamaların yaygınlaştırılmasına yönelik eğitim, yayım ve tanıtım ve mevzuatla verilen diğer çalışmaları yapmak,
- cc) Hayvan ıslahı faaliyetlerini ve bu faaliyetlerin veri tabanı çalışmalarını yürütmek, Bakanlıkça düzenlenen suni tohumlama kurslarına ilişkin koordinasyonu sağlamak, suni tohumlama yapma izni vermek, sperma ve embriyo üretim merkezleri ve laboratuvarlarının kontrol ve denetimlerini yapmak,
- çç) Büyükbaş ve küçükbaş damızlık yetiştiriciliği yapılan işletmelerin teknik yönden kontrolünü yapmak,
- dd) Hayvancılık projeleriyle ilgili personel eğitimi ve bütçe ihtiyaçlarını tespit etmek ve ilin hayvancılık konusunda üretim potansiyelini belirlemek, mevzuatı doğrultusunda projeler yapmak, yürütmek, İlde hayvansal üretimin insan sağlığı ve ekolojik dengeyi koruyucu yöntemlerle yapılmasına ilişkin çalışmalar yapıp bunları denetlemek.
- ee) Projeye dayalı olarak kurulmak istenen hayvancılık işletmelerine ilişkin teknik yardım taleplerini değerlendirmek,
- ff) İl dahilinde faaliyette bulunan her türlü gübre ve toprak düzenleyicilerin üretim yerleri, gübre bayileri ile bu bayilerin depolarını ve buralardaki piyasaya arz edilmiş ürünleri belirlenmiş esaslara göre uygunluğunu denetlemek,
- gg) Bakanlığın il müdürlüklerine yetki devri yaptığı gübreler için ithalat uygunluk belgelerini

düzenlemek,

hh) İlde ilk defa faaliyete geçen gübre fabrikaları ile gübre üretim yerleri için lisans başvurularında, bu fabrika ve üretim yerlerinin mevzuata uygunluğunu denetlemek, uygunluk raporunu Bakanlığa göndermek,

ıı) İlde bitkisel, hayvansal ve su ürünleri üretimi ile ilgili bilgi sistemlerinin kurulması ve kullanılmasını sağlamak,

ii) Kayıt sistemleri veri girişleri ve kayıt sistemlerine dayalı destekleme uygulamalarını yapmak,

jj) Tarımsal üretimi arttırmak, geliştirmek, kolaylaştırmak, kalitesini arttırmak ve maliyeti düşürmekle ilgili iş ve işlemleri usulünce yürütmek, çiftlik muhasebe veri ağının il ile ilgili kısımlarını mevzuatı çerçevesinde gerçekleştirmek,

kk) Üreticilerce toprak analiz sonuçlarına dayalı gübre kullanımını sağlamak için eğitim çalışmaları yapmak,

ll) İlde bulunan toprak-bitki –sulama suyu analiz laboratuvarlarının yetkilendirilmesi ve faaliyetleri ile ilgili olarak Bakanlıkça istenen hususları yerine getirmek.

mm) Alternatif üretim tekniklerine yönelik üretici, üretici örgütleri, müteşebbis ve tüketicilere eğitim ve yayım hizmetlerinde bulunmak, denetim faaliyetlerini yürütmek, alternatif tarımsal üretim tekniklerine yönelik Bakanlıkça verilecek görevleri yapmak.

nn) Sulamaya açılan alanlarda tarım tekniklerini çiftçilere öğretmek ve yaymak,

oo) İlin, tohum, fidan, fide, gübre, ilaç, aşı, serum, zirai alet ve makine, damızlık hayvan, yumurta, civciv, balık yavrusu ve yumurtası, ipek böceği tohumu, ana arı, kovan, sperma zirai kredi gibi girdi ihtiyaçlarını ilçelerden gelen bilgiler ışığında tespit etmek, bunların tedarik ve dağıtımını için T.C. Ziraat Bankası, Tarım Kredi Kooperatifleri, Tarım Satış Kooperatifleri, tarımsal amaçlı kooperatifler, döner sermaye, bütçe imkanları ve varsa fon gibi kaynaklardan yararlanmak üzere tedbirler almak,

öö) Tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetlerini düzenleyen, 8/9/2006 tarih ve 26283 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelik kapsamındaki iş ve işlemleri yapmak, uygulamaları yaygınlaştırmak için eğitim, yayım ve tanıtım çalışmaları yapmak,

pp) İlde Kurulu bulunan döner sermaye işletmesi ile ilgili iş ve işlemleri mevzuatına uygun olarak yürütmek,

rr) Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu ile arazi edindirme, tarım arazilerinin parçalanmasını önlemek, arazi düzenlemesi ve toplulaştırması, sulama verimliliğini arttırmak için uygun sulama tekniklerinin kullanılması ve tesislerinin yapılması, toprak kaynaklarını korumak, tarla içi geliştirme hizmetlerini yürütmek, 3083 sayılı Kanun çerçevesinde ve Bakanlıkça verilen yetki ve görevler dahilinde gerekli faaliyetleri yapmak,

ss) İlde bulunan Bakanlık kuruluşları arasında merkezden istenen verilerin toplanarak merkez kuruluşlarına bildirilmesi ve Bakanlıkça verilen talimat çerçevesinde koordinasyonu sağlamak,

şş) Bakanlıkça önceden tespit edilen ilke ve esaslar çerçevesinde hazırlanan il yıllık yatırım ve bütçe tekliflerinin planlanmasını, uygulamasını ve değerlendirmesini yapmak, tt) İlde, Bakanlığın orta ve uzun vadeli strateji politikaları çerçevesinde çalışmalarını yürütmek.

uu) Sivil savunma, afet, acil durum, seferberlik ve savaş hali ile koruyucu güvenlik hizmetlerini mevzuata uygun olarak sivil savunma uzmanları eliyle yürütmek.

üü) Kırsal alanda yaşayan kadınların tarımsal üretime katılımını ve istihdamını sağlamak, kadın örgütlerini ve girişimci kadınları desteklemek, kırsalda kadının konumunu iyileştirmek, fiziksel

ve sosyal çevre ile olan ilişkilerini düzenlemek ve kapasitesini artırmak için gerekli çalışmalar yapmak, projeler hazırlamak, uygulamak, izlemek ve değerlendirmek.

vv) (Ek: 28.8.2015 tarihli ve 38 sayılı Olur) İlçe müdürlüklerinin kurulmadığı yerlerde bu Yönerge ile belirlenmiş görevlere ilişkin iş ve işlemleri yapmak,

yy) Mevzuatla verilen diğer görevler ile Bakanlık ve vali tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

C. İDAREYE İLİŞKİN BİLGİLER

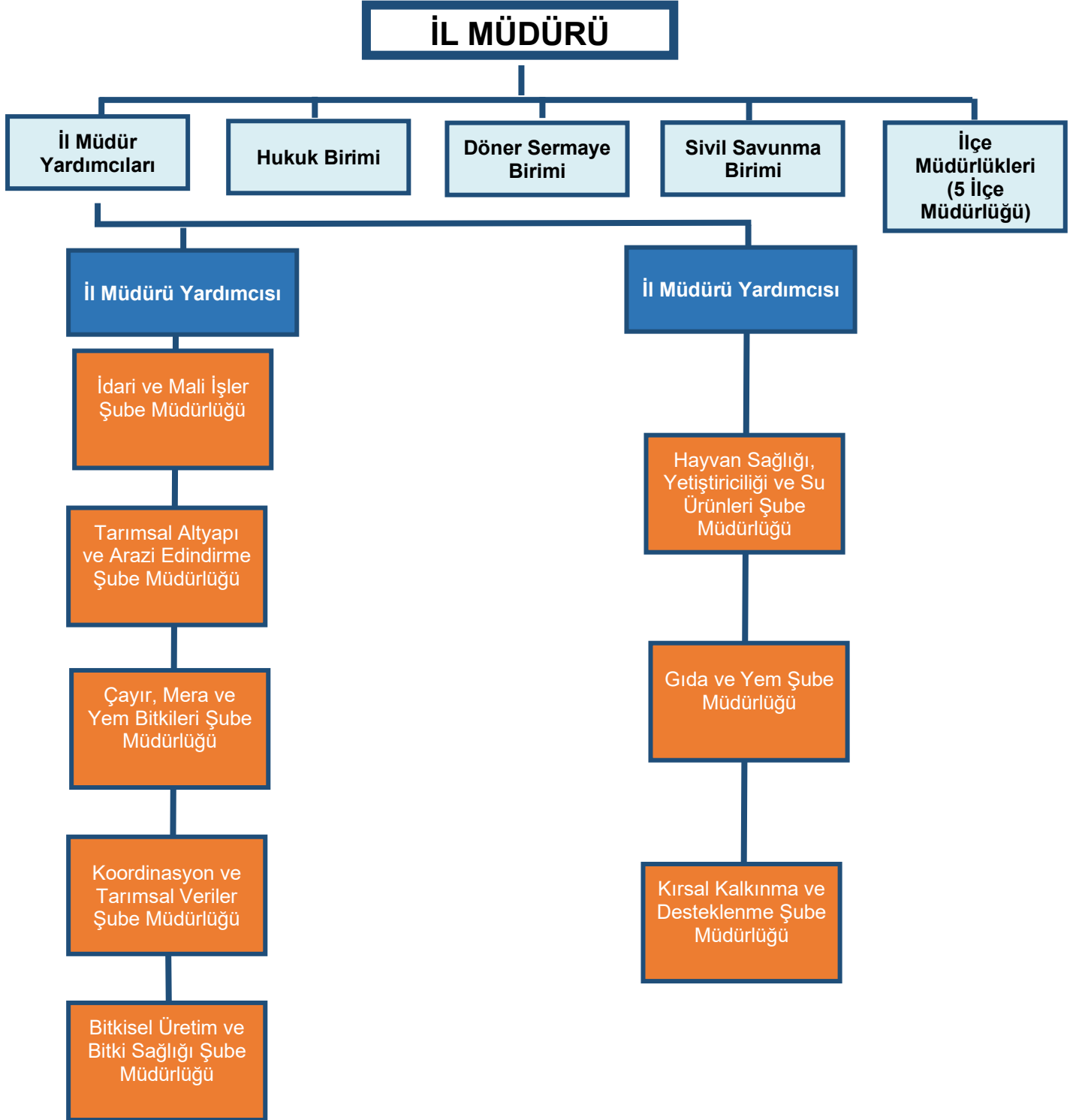
1. İlin Genel Tarımsal Görünümü

Şekil 1: Muş İli Siyasi Haritası

• Nüfus (TÜİK)	: 391 bin kişi
• Yüzölçümü	: 8.668 bin dekar
○ Orman Alanı (TÜİK)	: 784,26 bin dekar (Yüz ölçümünün %13)
○ Toplam Tarım Alanı (TÜİK)	: 3.573,42 bin dekar (Yüz ölçümünün %19)
○ Çayır-Mera Alanı (TÜİK)	: 4.081,61 bin dekar (Yüzölçümünün %61)
○ Diğer (Yerleşim alanı vb)	: 229,04 bin dekar (Yüz ölçümünün %7)
○ Sulamaya Açılan Alan (DSİ)	: 40 bin dekar
• Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (2025 TÜİK)	: 119,5 Milyar TL
• Tarımsal Hâsıla (2025 TÜİK)	: 19,94 Milyar TL
• İhracat (TÜİK)	: 1,67 Milyar TL (Yıllık)
• Tarımsal İhracat (TÜİK)	: 3,48 Milyar TL (Yıllık)

2. Teşkilat Yapısı

3. Fiziksel Yapı

İl Müdürlüğümüzün merkezde 2, ilçelerde 5 adet olmak üzere toplam 7 adet hizmet binası bulunmaktadır. Ayrıca merkezde 7 İlçe Müdürlüklerinde 14 olmak üzere 19 daireden oluşan lojman binasına sahiptir.

Tablo 1: Bina Varlığı

Kurum	Adet	m ²	Yapım Yılı	Mülkiyeti Kime Ait
İl Müdürlüğü	Ana Hizmet Binası	6.735 (B + Z 3 Kat)	2021	Hazine
	Ek Hizmet Binası	720 (Z + 1 Kat)	1981	Hazine
	Lojman	220 (Z + 3 Kat)	1981	Hazine
İlçeler Toplam *	Hizmet Binası	5 Adet		
	Lojman	14 Daire		

Kaynak: (Taşınır Kayıt ve Yönetim Sistemi-TKYS)

İl Müdürlüğümüzün merkezde 17, ilçelerde 11 adet olmak üzere toplam 28 adet hizmet aracı bulunmaktadır.

Tablo 2: Araç Durumu

	Hizmet Aracı Sayısı				
	Envanter		Kiralama	Geçici Tahsis	Toplam
	Model Yılı	Adet			
İl Müdürlüğü					
Otomobil	2008	2	-	-	2
Otomobil	2016	1	-	-	1
Pikap	2016	1	-	-	1
Arazi Aracı	1991	1	-	-	1
Panelvan	2023	1	-	-	1
Otobüs	1998	1	-	-	1
Münibüs	2022	1	-	-	1
Münibüs	2012	2	-	-	2
Pikap	2025	2	Evet	-	2
Pikap	2023	2	Evet	-	2
Pikap	2021	1	Evet	-	1
Münibüs	2016	2	Evet	-	2
İlçeler Toplam *					11
Genel Toplam					28

Kaynak: (Taşınır Kayıt ve Yönetim Sistemi-TKYS, İl Müdürlüğü Kayıtları vb.)

4. Teknoloji ve Bilişim Altyapısı

Bakanlığın hedef ve politikaları doğrultusunda iş modelleri ve yürütülen iş süreçlerine uygun olarak bilişim altyapısının kurulumu, bakımı, ikmali, geliştirilmesi ve güncellenmesi, internet sayfaları, elektronik imza ve elektronik belge uygulamaları, bilgi sistemleri ve teknolojileri, yapay zekâ, büyük veri alanlarında çalışmalar yürütülmektedir

Ayrıca İl Müdürlüğümüz merkez ve ilçelerde sahip olduğu donanım araçlarına ve teknolojik kaynaklara ilişkin veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 3: Teknolojik Kaynaklar (Adet)

Malzemenin Adı	Merkez	İlçeler Toplam*	Genel Toplam
Masaüstü Bilgisayar	185	102	287
Dizüstü Bilgisayar	7	77	84
Tablet Bilgisayar	8	8	16
Yazıcı	94	43	137
Faks	3	4	7
Fotokopi Makinesi		1	1
Projeksiyon Cihazı	4	4	8
Tarayıcı	7	11	18
Telefon	115	49	164
Modem	1	0	1
Fotoğraf Makinesi	3	0	0
Kamera	1	0	0
Video			0
Yazılım Lisansı			0

Kaynak: (Taşınır Kayıt ve Yönetim Sistemi-TKYS)

5. İnsan Kaynakları

İl genelinde 250 memur 17 işçi ve 43 Kişi 4/B sözleşmeli personel görev yapmaktadır.

Tablo 4: Personelin Hizmet Sınıflarına Göre Dağılımı

Unvan	Merkez	İlçeler Toplam*	Genel Toplam
İl Müdürü	1	-	1
İl Müdür Yardımcısı	2	-	2
Şube Müdürü	8	-	8
İlçe Müdürü	0	5	5
AVH	1	-	1
GİH	25	13	38
THS	92	34	126
SHS	29	26	55
YHS	9	5	14
4/B Sözleşmeli	13	30	43
İşçi	14	3	17
Hizmet Alımı (Şoför vb.)	0	-	-
Toplam	194	116	310

AVH: Avukatlık Hizmetleri Sınıfı, GİH: Genel İdare Hizmetleri Sınıfı, SHS: Sağlık Hizmetleri ve Yardımcı Sağlık Hizmetleri Sınıfı, THS: Teknik Hizmetler Sınıfı, YHS: Yardımcı Hizmetler Sınıfı
Kaynak: (Personel Bilgi ve Yönetim Sistemi-PBYS)

6. Yönetim ve İç Kontrol Sistemi

- İl Müdürlüğümüzde 2025 yılında (Faaliyet Raporuna esas yıl içerisinde) 54 risk mevcut olup 54 riskte iyileştirme yapılmamıştır. 44 risk devam etmektedir.
- Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planında yer alan eylemlerden 7 uyum sağlanmıştır. Haziran ve Aralık aylarında Uyum Eylem Planının uygulama sonuçlarının izlenmesi yapılarak Strateji Geliştirme Başkanlığına raporlanmıştır.
- Haziran ve Aralık aylarında İç Kontrol Sistemi Soru Formu doldurularak Strateji Geliştirme Başkanlığına gönderilmiştir.
- Personel görev tanımlarına ilişkin revizyonlar yapılmıştır.
- İl Müdürlüğümüzde 2024 Yılında denetim gerçekleştirilmiş olup denetim sonucunda 6 tespit yer almaktadır. Söz konusu tespitler için yapılacak faaliyetler denetim birimine bildirilmiştir (denetim yapılması durumunda yazılacaktır.).
- İç kontrol sistemi hakkında 1 eğitim verilmiştir.
- İç Kontrol Sistemi Değerlendirme Raporu Strateji Geliştirme Başkanlığına gönderilmiştir.

II) FAALİYETLERE İLİŞKİN BİLGİ VE DEĞERLENDİRMELER

A. SUNULAN HİZMETLER

1. Gıda ve Yem Şube Müdürlüğü

1.1 Gıda Denetim ve Denetçi Sayıları

2025 yılı içerisinde 143 adet gıda ve gıda ile temas eden madde ve malzemeler üreten iş yerlerine 31 kontrol görevlisi tarafından 329 adet denetim gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 1.470 adet gıda satış ve toplu tüketim yeri gıda işletmelerine 2.973 denetim gerçekleştirilmiştir. İlimizde 2025 yılı içerisinde 1.682 adet gıda ve yem işletmesine toplam 3.331 denetim yapılmıştır.

Gıda denetim çalışmaları 12'si il merkezinde olmak üzere toplamda 31 kontrol görevlisince yürütülmektedir.

1.2 Gıda Üretim, Gıda Satış, Toplu Tüketim ve Yem İşletme Sayıları

İl genelinde 1.682 işletme bulunmakta olup işletmelerin dağılımları aşağıdadır.

Tablo 5 Muş Gıda Üretim, Gıda Satış, Toplu Tüketim ve Yem İşletme Sayıları

İLÇELER	Satış toplu tüketim İşletme Sayıları	Yem işletme sayıları	Üretim işletme sayıları	Toplam işletme sayıları
Merkez	851	53	92	996
Bulanık	159	8	21	188
Hasköy	79	0	4	83
Korkut	61	0	4	65
Malazgirt	167	6	14	187
Varto	153	2	8	163
TOPLAM	1.470	69	143	1682

1.3 Konularına Göre Denetim Sayıları

İl genelinde denetim çalışmaları kapsamında 3.331 denetim hizmeti yürütülmüştür.

Tablo 6 Konularına Göre Denetim Sayıları

Denetim Sebebi	Denetim Sayısı
Alo 174 Gıda Hattı	140
Bakanlık/İl/UKİP Yıllık Numune Alma Planı	33
CİMER	13
Rutin Denetim	2323
İthalat/İhracat Denetimi	0
İzlenebilirlik Denetimi	0
Onay/Şartlı Onay/Kayıt Denetimi	8
Takip Denetimi	128
Yem Denetimi(rutin)	26
Diğer	660

1.4 Olumlu/Olumsuz Numune Sayıları

2025 yılı içerisinde il genelinde Merkez ve İlçe Müdürlüklerimiz tarafından yapılan denetimler sırasında 75 adet ürün numunesi alınmıştır. Alınan numunelerin 74 adedi uygun, 1 adedi ise uygunsuz olarak tespit edilmiştir.

1.5 İdari Para Cezaları

İlimiz genelinde 2025 yılı içerisinde yapılan denetim ve numune sonuçlarına göre; 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı Gıda ve Yem Kanunu'nun 40. ve 41. Maddeleri gereği 946.450 TL değerinde 26 adet İdari Para Cezası uygulanmıştır..

1.6 İthalat ve İhracat Rakamları

İlimiz genelinde 2025 yılı içerisinde herhangi bir ithalat sertifikası düzenlenmemiştir.

1.7 Tütün ve Alkol Verileri

İl genelinde tütün ve alkol satan iş yerlerine toplam 537 belge düzenlenmiştir.

Tablo 7 Tütün ve Alkol İşlem Dağılımı

İl Genelinde Tütün Ve Alkol Satan İş Yerleri	Verilen Belge Sayısı
Perakende alkollü içki satıcısı	34
Perakende tütün satıcısı	497
Nargilelik tütün mamulü sunum uygunluk belgesi	0
Alkollü içki toptan satıcısı	0
Etil alkol ve metanol toptan satıcısı	0
Tütün mamulü toptan satıcısı	5
Açık Alkollü İçki Satıcısı	1
Toplam	537

1.8 Okullarda Eğitim Verilen Öğrenci Sayıları

14 okulda 954 öğrenciye gıda güvenilirliği ve gıda israfı konusunda eğitim verilmiştir.

1.9 Diğer Faaliyetler

16 Ekim Dünya Gıda Günü'nde FAO'nun 2025 yılı belirlediği tema kapsamında bir ortaokulda öğrencilere farkındalık eğitimi verildi ve kek ile süt dağıtılmıştır. Ayrıca, Alkol Denetimleri, Okullar ve çevresindeki toplu tüketim yerlerinin denetimi, kreşlerin kayıt altına alınması ve denetimi gerçekleştirilmiştir.

2. Bitkisel Üretim ve Bitki Sağlığı Şube Müdürlüğü

2.1 Bitkisel Üretim Verileri ve Bitkisel Üretimde Öne Çıkan Ürünler

Tarla Bitkileri

İlde tarımı yapılan tarla grubu ürünler, tarımsal üretimin temel bileşenlerinden birini oluşturmaktadır. Üretim deseni incelendiğinde, bu ürünlerin il ekonomisi ve tarımsal sürdürülebilirlik açısından stratejik bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Tarla grubu ürünlerin üretim miktarı, ekili alan dağılımı ve verimlilik düzeyleri; ilin tarımsal yapısını, üretim kapasitesini ve hayvancılık faaliyetlerinin gelişimini belirleyen temel göstergeler arasında yer almaktadır.

Bu kapsamda, başta buğday ve arpa olmak üzere tahıllar, il genelinde en geniş ekili alanı kaplamakta olup, hem insan beslenmesi hem de hayvancılık sektörünün yem ihtiyacının karşılanması açısından önemli bir rol üstlenmektedir. Yem bitkileri üretimi ise hayvancılığın yaygın olduğu ilde kaba yem ihtiyacının karşılanmasına katkı sağlamakta, mera üzerindeki baskının azaltılmasına yardımcı olmaktadır. Baklagil ve endüstri bitkileri gibi diğer tarla

ürünleri ise ürün çeşitliliğinin artırılması, toprak verimliliğinin korunması ve üreticilerin gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi açısından önem taşımaktadır.

Tarla grubu ürünlerde sürdürülebilir üretimin sağlanabilmesi için modern tarım tekniklerinin yaygınlaştırılması, sertifikalı tohum kullanımının artırılması, sulama imkânlarının geliştirilmesi ve üreticilere yönelik eğitim ve destek faaliyetlerinin devam ettirilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu doğrultuda yürütülen çalışmalar, il tarımının rekabet gücünün artırılmasına ve kırsal kalkınmanın desteklenmesine katkı sağlamaktadır.

Tablo 8 Muş İli Tarla Bitkileri Verileri

Ürün	2023		2024	
	Alan (da)	Üretim (Ton)	Alan (da)	Üretim (Ton)
Çayır Otu	496.234	263.211	889.110	712.876
Buğday (Diğer)	1.414.667	416.786	1.351.970	368.297
Arpa (Diğer)	445.479	119.796	472.885	98.938
Yonca (Y. Ot)	237.853	468.109	225.033	434.922
Korunga (Y. Ot)	2.828	32.167	1.066,2	8.389
Ayçiçeği (Çerz.)	1.350	3.408	2.944	8.023
Fiğ (Y. Ot)	3.251	41.648	306,7	1.839
Şekerpancarı	120.425	665.397	112.820	665.032
Patates (Diğer)	39	1.099	219,8	5.826
Mısır-Slaj	3.722	204.469	943,2	49.703
Fasulye (Kuru)	2.680	5.617	194,8	396
Nohut	1.705	2.041	206,1	267
Toplam	2.730.233	2.223.748	3.057.699	2.354.508

Meyve

İlimizde hâkim olan sert iklim koşulları, meyve yetiştiriciliğinin gelişimini sınırlandıran temel faktörlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, meyvecilik faaliyetlerinin bitkisel üretim içerisindeki payının düşük düzeyde kalmasına neden olmaktadır. Meyve üretimi, çoğunlukla küçük ölçekli ve parçalı parseller üzerinde yürütülmekte olup, ticari üretimden ziyade sınırlı ve geleneksel yöntemlere dayalı bir yapı arz etmektedir. Bununla birlikte, bölgenin sosyal ve kültürel yapısı ile yerleşik üretim alışkanlıkları, tercih edilen meyve türlerini ve üretimdeki çeşitliliği doğrudan etkilemekte; bu faktörler meyvecilik faaliyetlerinin yaygınlaşmasını ve ekonomik ölçekte gelişimini sınırlandırmaktadır.

Tablo 9 Muş İli Meyve Üretim Verileri

Ürün	2023			2024		
	Meyvelik Alanı (da)	Meyve Veren Ağaç Sayısı	Üretim (Ton)	Meyvelik Alanı (da)	Meyve Veren Ağaç Sayısı	Üretim (Ton)
Üzüm	5.500	0	3.966	5.600	0	6040
Ceviz	4.760	18.555	774	4.860	18.557	860
Elma	4.702	46.602	1.726	4.511	43.761	1.624
Armut	1.444	18.231	698	1.441	18.025	679
Kiraz	1.018	5.195	151	1.022	5.076	153
Toplam	17.424	88.583	7.315	17.434	85.419	9.356

Sebze

İlimizde hüküm süren sert iklim koşulları, sebze yetiştiriciliğinin gelişimini sınırlandıran temel unsurlar arasında yer almaktadır. Bu nedenle sebze üretimi, bitkisel üretim yapısı içerisinde sınırlı bir paya sahiptir. İlde sebze yetiştiriciliği ağırlıklı olarak tarla sebzeciliği şeklinde gerçekleştirilmekte olup, üretim faaliyetleri büyük ölçüde açık alan koşullarına bağlı olarak yürütülmektedir. Açık alan üretiminin hâkim olması; üretim döneminin kısa sürmesine, iklim risklerinin artmasına, ürün çeşitliliği ve verimlilik düzeylerinin sınırlı kalmasına yol açmaktadır. Ayrıca örtü altı yetiştiriciliğinin yaygın olmaması, sebze üretiminin sürekliliğini ve ticari ölçekte gelişimini sınırlandıran önemli faktörler arasında değerlendirilmektedir.

Tablo 10 Muş ili Sebze Üretim Verileri

Ürünler	2023		2024	
	Alan (da)	Üretim (Ton)	Alan (da)	Üretim (Ton)
Fasulye (Taze)	2.400	2.713	1.881	2.208
Domates (Sofralık)	14.296	45.371	16.138	96.814
Hıyar (Sofralık)	3.299	10.821	3.491	11.701
Lahana (Beyaz)	3.194	11.074	3.366	11.882
Biber (Sivri)	780	1.241	305	556
Soğan (Kuru)	260	562	272	626
Karpuz	25.684	185.466	27.689	201.840
Kavun	7.693	35.144	9.195	43.559
Patlıcan	383	1.307	423	1.472
Toplam	57.989	293.699	62.760	370.658

2.2 ÇKS Çalışmaları

2025 üretim sezonu kapsamında yürütülen çalışmalar neticesinde; **20.027 çiftçiye** ait, toplam **1.967.752 dekar** tarım alanını kapsayan **144.708 adet parsel**,

Çiftçi Kayıt Sistemi'ne (ÇKS) dâhil edilmiştir.

2026 üretim sezonu için ise **20.353 çiftçiye** ait ÇKS dosya başvuruları alınmıştır. Bu başvurulardan, toplam **1.827.660 dekar** tarım alanını kapsayan **18.621 çiftçinin** ÇKS veri girişleri tamamlanarak sisteme aktarılmıştır. **Kalan başvurulara ilişkin veri giriş işlemleri hâlen devam etmektedir.**

ÇKS kayıt ve güncelleme çalışmaları, belirlenen mevzuat ve takvim doğrultusunda titizlikle sürdürülmekte olup, veri girişlerinin tamamlanmasını müteakip 2026 üretim sezonuna ilişkin kayıt süreci sonuçlandırılacaktır.

2.3 TÜKAS Çalışmaları

ÇKS'ye kayıtlı olmayan tarım alanlarının yaklaşık **1.027.697 dekarında** tespit çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda, toplam **612.756 dekar** alana sahip **42.786 parsel Tarım Arazileri Kullanım Sistemi'ne (TÜKAS)** dâhil edilmiştir.

Geriye kalan, toplam **414.941 dekar** büyüklüğe sahip **22.846 parselin** ise **TÜKAS sistemine dâhil edilmesine yönelik tespit ve kayıt çalışmaları devam etmektedir.**

Tablo 11 Tarım Arazilerinin ÇKS ve TUKAS Kapsamındaki Durumu

Kapsam	ÇKS		TUKAS	
	Alan (ha)	Parsel Sayısı	Alan (ha)	Parsel Sayısı
Toplam tarım arazisi	357.432	—		
ÇKS'ye kayıtlı tarım alanı ve parsel sayısı	196.775	144.708		
TUKAS kapsamında Bakanlığımızca gönderilen toplam tarım alanı ve parsel sayısı			102.770	65.632
TUKAS sistemine dâhil edilen tarım alanı ve parsel sayısı			61.276	42.786
TUKAS sistemine dâhil edilecek tarım alanı parsel sayısı (3. Resen)			41.494	22.846
ÇKS ve TUKAS' a kayıtlı olmayan tarım alanı	57.887 ha			

2.4 Yem Bitkileri Çalışmaları

Yem bitkileri çalışmaları kapsamında, ilimiz genelinde **3.135 çiftçiye** ait, toplam **82.240 dekar** tarım alanını kapsayan **7.912 adet parselin** kontrolü sağlanmış olup, söz konusu parsellerin **Çiftçi Kayıt Sistemi'ne (ÇKS) veri girişleri tamamlanmıştır.** Yapılan kontroller, yürürlükteki mevzuat hükümleri doğrultusunda gerçekleştirilmiş olup, kayıt ve doğrulama işlemleri eksiksiz şekilde sisteme aktarılmıştır.

2.5 Bitkisel Üretim Desteklemeleri

Bitkisel üretime yönelik destekleme uygulamaları, temel destekler, planlı üretim destekleri ve üretimi geliştirmeye yönelik destekleme kalemlerinden oluşmaktadır. Desteklerin dağılımı, ilin tarımsal üretim deseni ile iklim ve toprak özellikleri ve üretim potansiyeli dikkate alınarak planlanmakta olup, destekleme tutarlarının ürün grupları ve üretim alanları bazında dağılımı; bitkisel üretimin geliştirilmesi, kaynakların etkin ve verimli kullanımı ile tarımsal yapının güçlendirilmesi açısından temel bir gösterge niteliği taşımaktadır.

Tablo 12 Bitkisel Üretime Yönelik Destekleme Dağılımı

Destekleme Adı	İşletme Sayısı	Destekleme Alanı (da)	Destekleme Tutarı (TL.)
Mazot Gübre Desteği	19.552	1.871.551,49	314.949.264,63
Yem Bitkileri Desteği	2.064	58.886,64	14.469.201,42
Hububat Baklagil ve Dane Mısır Fark Desteği	11.562	897.490,45	609.655.609,39
Organik Tarım Desteği	302	37.862,58	2.051.983,90
Katı Organik Organomineral Gübre Desteği	204	18.095,93	723.837,00
Sertifikalı Tohum Kullanım Desteği	2.616	301.460,72	19.595.367,49
Yağlı Tohumlu Fark Ödemesi Desteği	2	183,54	142.421,69
Toplam	36.302	3.185.531,35	961.587.685,52
Sertifikalı Tohum 2025	3559	425131,50	51.757.478,33

2.6 Organik Tarım Faaliyetleri

Muş ili genelinde organik tarım faaliyetinde bulunan işletmelere yönelik olarak, 5262 sayılı Organik Tarım Kanunu ve ilgili ikincil mevzuat ile sertifikasyon esasları doğrultusunda denetim ve kontrol faaliyetleri yürütülmüştür. Bu kapsamda toplam **45 adet denetim** gerçekleştirilmiştir.

Tablo 13 Organik Bitkisel Üretim Verileri

<i>Süreç</i>	<i>Gerçek Çiftçi Sayısı</i>	<i>Gerçek Üretim Alanı (ha)</i>	<i>Doğal Toplama Alanı (ha)</i>	<i>Nadas Alanı (ha)</i>	<i>Toplam Alan (ha)</i>	<i>Üretim Miktarı (Ton)</i>
Geçiş	47	166,78	-	-	166,78	472,646
Organik	360	1.146,1	-	-	1.146,1	3.510,11

2.7 Bitkisel Üretimin Geliştirilmesine Yönelik Çalışmalar

Muş ilinde bitkisel üretimin artırılması, ürün çeşitliliğinin geliştirilmesi ve üreticilerin girdi maliyetlerinin azaltılması amacıyla çeşitli üretimi geliştirme projeleri uygulanmıştır. Bu kapsamda;

- **Nohut Üretimini Geliştirme Projesi** çerçevesinde, il genelinde faaliyet gösteren **77 üreticiye toplam 30.000 kg sertifikalı nohut tohumu** dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Proje ile baklagil üretiminin artırılması ve münavebe sisteminin yaygınlaştırılması hedeflenmiştir.

- **Fasulye Üretimini Geliştirilmesi Projesi** kapsamında, **36 üreticiye toplam 17.000 kg sertifikalı fasulye tohumu** temin edilerek dağıtımı yapılmıştır. Uygulama ile bölgedeki fasulye üretim alanlarının genişletilmesi ve verimlilik düzeylerinin yükseltilmesi amaçlanmıştır.

- **Domates ve Biber Üretimini Geliştirme Projesi** kapsamında, sebze üretiminin artırılması ve üreticilerin kaliteli fide kullanımının teşvik edilmesi amacıyla **903 üreticiye toplam 677.436 adet domates ve biber fidesi** dağıtılmıştır.

- **Mercimek Üretimini Geliştirilmesi Projesi** çerçevesinde, **64 üreticiye toplam 40.605 kg sertifikalı mercimek tohumu** dağıtımı gerçekleştirilmiş olup, baklagil üretiminin artırılması ve tarımsal üretimde sürdürülebilirliğin sağlanması hedeflenmiştir.

- **Buğday Üretimini Geliştirilmesi Projesi** kapsamında ise, stratejik öneme sahip buğday üretiminin artırılması amacıyla **631 üreticiye toplam 432.648 kg sertifikalı buğday tohumu** dağıtımı yapılmıştır.

2.8 Bitki sağlığı ile Bitki Sağlığı Uygulama Programları

2.8.1 Önemli Zararlı Organizmalar

- **Tarla Faresi (*Microtus* spp.):** Tarımsal üretimde önemli düzeyde verim ve kalite kayıplarına neden olan tarla faresi (*Microtus* spp.) popülasyonunun kontrol altına alınması amacıyla, İl Müdürlüğümüz koordinasyonunda yaklaşık **22.000 dekar** tarım alanında mücadele çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışmalar kapsamında, İl Müdürlüğümüz tarafından temin edilen toplam **500 kg zehirli buğday** kullanılarak zararlının yayılımının

önlenmesi ve tarımsal üretimin korunması hedeflenmiştir. Uygulamalar, ilgili mevzuat ve teknik talimatlar doğrultusunda yürütülmüştür.

• **Yaban Domuzu (*Sus scrofa*):** Tarımsal üretimde önemli düzeyde verim ve kalite kayıplarına neden olan, resmî zararlı kapsamında değerlendirilen yaban domuzu (*Sus scrofa*) popülasyonunun kontrol altına alınmasına yönelik olarak İl Müdürlüğümüz teknik personelince saha denetimleri gerçekleştirilmiştir. Yapılan incelemeler neticesinde, söz konusu zararlının yaklaşık **872 dekar** tarım alanında zarar meydana getirdiği tespit edilmiştir.

2.8.2 Entegre Mücadele çalışmaları kapsamında;

Entegre mücadele çalışmaları kapsamında gerçekleştirilen uygulamalar; kültürel, biyoteknik, biyolojik ve gerektiğinde kimyasal mücadele yöntemlerini içerecek şekilde planlanmış olup, **ilgili mevzuat hükümleri, teknik talimatlar ve çevreye duyarlı, insan sağlığını ve doğal dengeyi gözetken entegre mücadele prensipleri** doğrultusunda titizlikle yürütülmüştür.

• **Çayır alanlarında** verim ve kalite kayıplarına neden olan **çekirgeler (*Acrididae*, *Catantopidae*, *Tettigoniidae*, *Gryllidae*)** ile **kör fare** zararlısına karşı mücadele amacıyla, İl Müdürlüğümüz koordinasyonunda yaklaşık **6.250 dekar çayır alanında entegre mücadele** uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışmalar kapsamında; zararlıların **popülasyon yoğunluklarının kontrol altına alınması**, çayır alanlarında meydana gelebilecek **verim ve kalite kayıplarının önlenmesi** ile **üretimin devamlılığının ve sürdürülebilirliğinin sağlanması** hedeflenmiştir.

• **Buğday üretim alanlarında** verim ve kalite kayıplarına neden olan **dar ve geniş yapraklı yabancı otlar** ile mücadele amacıyla, İl Müdürlüğümüz koordinasyonunda yaklaşık **150.000 dekar buğday alanında mücadele** uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışmalar kapsamında yabancı otların yoğunluğunun kontrol altına alınması, buğday ekili alanlarda verim ve kalite kayıplarının önlenmesi ile üretimin sürekliliği ve sürdürülebilirliğinin sağlanması hedeflenmiştir.

• **Buğday üretim alanlarında** verim ve kalite kayıplarına neden olan **sürme hastalığı (*Tilletia spp.*)** ile mücadele amacıyla, İl Müdürlüğümüz koordinasyonunda yaklaşık **22.000 dekar buğday alanında mücadele** uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışmalar kapsamında hastalık etmeninin yayılımının ve bulaşıklık oranının kontrol altına alınması, buğday ekili alanlarda verim ve kalite kayıplarının önlenmesi ile üretimin sürekliliği ve sürdürülebilirliğinin sağlanması hedeflenmiştir.

• **Buğday üretim alanlarında** verim ve kalite kayıplarına neden olan **süne (*Eurygaster integriceps*)** ile mücadele amacıyla, İl Müdürlüğümüz koordinasyonunda yaklaşık **1.000 dekar buğday alanında mücadele** uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışmalar kapsamında zararlının popülasyon yoğunluğunun ve zarar oranının kontrol altına alınması, buğday ekili alanlarda verim ve kalite kayıplarının önlenmesi ile üretimin sürekliliği ve sürdürülebilirliğinin sağlanması hedeflenmiştir.

• **Buğday üretim alanlarında** verim ve kalite kayıplarına neden olan **tarla faresi** ile mücadele amacıyla, İl Müdürlüğümüz koordinasyonunda yaklaşık **5.000 dekar buğday üretim alanında mücadele** uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışmalar kapsamında; zararlının **popülasyon yoğunluğu ile zarar oranının kontrol altına alınması**, buğday ekili alanlarda meydana gelebilecek **verim ve kalite kayıplarının önlenmesi** ile **üretimin sürekliliği ve sürdürülebilirliğinin sağlanması** hedeflenmiştir.

• **Yonca üretim alanlarında verim ve kalite kayıplarına neden olan yonca hortumlu böceği (*Hypera variabilis*) ile mücadele amacıyla, İl Müdürlüğümüz koordinasyonunda yaklaşık 50.000 dekar yonca üretim alanında mücadele uygulamaları gerçekleştirilmiştir.** Söz konusu çalışmalar kapsamında zararlının popülasyon yoğunluğunun kontrol altına alınması, yonca ekili alanlarda verim ve kalite kayıplarının önlenmesi ile üretimin sürekliliği ve sürdürülebilirliğinin sağlanması hedeflenmiştir.

• **Elma üretim alanlarında verim ve kalite kayıplarına neden olan elma içkurdu (*Cydia pomonella*), elma karalekesi (*Venturia inaequalis*) ve elma yeşil yaprakbiti (*Aphis pomi*) ile mücadele amacıyla, İl Müdürlüğümüz koordinasyonunda yaklaşık 900 dekar elma üretim alanında mücadele uygulamaları gerçekleştirilmiştir.** Söz konusu çalışmalar kapsamında zararlı ve hastalık etmenlerinin popülasyon yoğunluğunun ve zarar oranının kontrol altına alınması, elma bahçelerinde verim ve kalite kayıplarının önlenmesi ile üretimin sürekliliği ve sürdürülebilirliğinin sağlanması hedeflenmiştir.

• **Armut üretim alanlarında verim ve kalite kayıplarına neden olan armut ateş yanıklığı (*Erwinia amylovora*) hastalığına karşı mücadele amacıyla, İl Müdürlüğümüz koordinasyonunda yaklaşık 50 dekar armut üretim alanında mücadele uygulamaları gerçekleştirilmiştir.** Söz konusu çalışmalar kapsamında; hastalık etmeninin yayılışının ve zarar oranının kontrol altına alınması, armut bahçelerinde meydana gelebilecek verim ve kalite kayıplarının önlenmesi ile üretimin sürekliliği ve sürdürülebilirliğinin sağlanması hedeflenmiştir.

• **Ceviz üretim alanlarında verim ve kalite kayıplarına neden olan ceviz içkurdu (*Cydia pomonella*) ve ceviz antraknozu (*Gnomonia leptostyla*) ile mücadele amacıyla, İl Müdürlüğümüz koordinasyonunda yaklaşık 300 dekar ceviz üretim alanında mücadele uygulamaları gerçekleştirilmiştir.** Söz konusu çalışmalar kapsamında zararlı ve hastalık etmenlerinin popülasyon yoğunluğunun ve zarar oranının kontrol altına alınması, ceviz bahçelerinde verim ve kalite kayıplarının önlenmesi ile üretimin sürekliliği ve sürdürülebilirliğinin sağlanması hedeflenmiştir.

• **Domates üretim alanlarında verim ve kalite kayıplarına neden olan mildiyö (*Phytophthora infestans*) ve yeşilkurt (*Helicoverpa armigera*) ile mücadele amacıyla, İl Müdürlüğümüz koordinasyonunda yaklaşık 800 dekar domates üretim alanında mücadele uygulamaları gerçekleştirilmiştir.** Söz konusu çalışmalar kapsamında zararlı ve hastalık etmenlerinin popülasyon yoğunluğunun ve zarar oranının kontrol altına alınması, domates ekili alanlarda verim ve kalite kayıplarının önlenmesi ile üretimin sürekliliği ve sürdürülebilirliğinin sağlanması hedeflenmiştir.

• **Biber üretim alanlarında verim ve kalite kayıplarına neden olan yeşilkurt (*Helicoverpa armigera*) zararlısına karşı mücadele amacıyla, İl Müdürlüğümüz koordinasyonunda yaklaşık 300 dekar biber üretim alanında mücadele uygulamaları gerçekleştirilmiştir.** Söz konusu çalışmalar kapsamında; zararlı etmenin popülasyon yoğunluğu ile zarar oranının kontrol altına alınması, biber ekili alanlarda meydana gelebilecek verim ve kalite kayıplarının önlenmesi ile üretimin sürekliliği ve sürdürülebilirliğinin sağlanması hedeflenmiştir.

• **Karpuz üretim alanlarında verim ve kalite kayıplarına neden olan Kabakgillerde antraknoz hastalığı, şeftali yaprak biti (*Myzus persicae*), solgunluk hastalıkları ile kök çürüklüğü etmenlerine karşı, İl Müdürlüğümüz koordinasyonunda yaklaşık 1.500 dekar karpuz üretim alanında mücadele uygulamaları gerçekleştirilmiştir.** Söz konusu çalışmalar kapsamında, zararlı ve hastalık etmenlerinin popülasyon yoğunlukları ile zarar oranlarının kontrol altına alınması, üretim alanlarında oluşabilecek verim ve kalite kayıplarının önlenmesi ile üretimin sürekliliği ve sürdürülebilirliğinin sağlanması hedeflenmiştir.

• **Kavun üretim alanlarında verim ve kalite kayıplarına neden olan Kabakgillerde külleme hastalığı ile kavun sineği etmenlerine karşı, İl Müdürlüğümüz koordinasyonunda yaklaşık 1.300 dekar kavun üretim alanında mücadele uygulamaları gerçekleştirilmiştir.** Söz konusu çalışmalar kapsamında; zararlı ve hastalık etmenlerinin **popülasyon yoğunlukları ile zarar oranlarının kontrol altına alınması**, üretim alanlarında meydana gelebilecek verim ve kalite kayıplarının önlenmesi ile **üretimin sürekliliği ve sürdürülebilirliğinin sağlanması** hedeflenmiştir.

• **Lahana üretim alanlarında verim ve kalite kayıplarına neden olan lahana kelebeği (*Pieris brassicae*) etmenine karşı, İl Müdürlüğümüz koordinasyonunda yaklaşık 700 dekar lahana üretim alanında mücadele uygulamaları gerçekleştirilmiştir.** Söz konusu çalışmalar kapsamında; zararlı etmenin **popülasyon yoğunluğu ile zarar oranlarının kontrol altına alınması**, üretim alanlarında meydana gelebilecek verim ve kalite kayıplarının önlenmesi ile **üretimin sürekliliği ve sürdürülebilirliğinin sağlanması** hedeflenmiştir.

• **Nohut üretim alanlarında verim ve kalite kayıplarına neden olan yeşilkurt (*Helicoverpa armigera*) etmenine karşı, İl Müdürlüğümüz koordinasyonunda yaklaşık 1100 dekar nohut üretim alanında mücadele uygulamaları gerçekleştirilmiştir.** Söz konusu çalışmalar kapsamında; zararlı etmenin **popülasyon yoğunluğu ile zarar oranlarının kontrol altına alınması**, üretim alanlarında meydana gelebilecek verim ve kalite kayıplarının önlenmesi ile **üretimin sürekliliği ve sürdürülebilirliğinin sağlanması** hedeflenmiştir.

• **Silajlık mısır üretim alanlarında verim ve kalite kayıplarına neden olan dar ve geniş yapraklı yabancı otlara karşı mücadele amacıyla, İl Müdürlüğümüz koordinasyonunda yaklaşık 4.000 dekar silajlık mısır üretim alanında mücadele uygulamaları gerçekleştirilmiştir.** Söz konusu çalışmalar kapsamında; yabancı otların **yoğunluğunun kontrol altına alınması**, silajlık mısır ekili alanlarda meydana gelebilecek verim ve kalite kayıplarının önlenmesi ile **üretimin sürekliliği ve sürdürülebilirliğinin sağlanması** hedeflenmiştir.

• **Şeker pancarı üretim alanlarında verim ve kalite kayıplarına neden olan dar ve geniş yapraklı yabancı otlara karşı mücadele amacıyla, İl Müdürlüğümüz koordinasyonunda yaklaşık 40.000 dekar şeker pancarı üretim alanında mücadele uygulamaları gerçekleştirilmiştir.** Söz konusu çalışmalar kapsamında; yabancı otların **yoğunluğunun kontrol altına alınması**, şeker pancarı ekili alanlarda meydana gelebilecek verim ve kalite kayıplarının önlenmesi ile **üretimin sürekliliği ve sürdürülebilirliğinin sağlanması** hedeflenmiştir.

• **Üzüm üretim alanlarında verim ve kalite kayıplarına neden olan bağ küllemesi ve bağ mildiyosu hastalıklarına karşı mücadele amacıyla, İl Müdürlüğümüz koordinasyonunda yaklaşık 600 dekar üzüm üretim alanında mücadele uygulamaları gerçekleştirilmiştir.** Söz konusu çalışmalar kapsamında; hastalık etmenlerinin **popülasyon yoğunlukları ile yayılımının kontrol altına alınması**, üzüm bağlarında meydana gelebilecek verim ve kalite kayıplarının önlenmesi ile **üretimin sürekliliği ve sürdürülebilirliğinin sağlanması** hedeflenmiştir.

• **Hasat Öncesi Pestisit Denetimi Programı** kapsamında, bitkisel ürünlerde gıda güvenliğinin sağlanmasına yönelik olarak **3 adet elma ve 3 adet domates numunesi** alınmış ve analiz edilmek üzere **Diyarbakır Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğüne** gönderilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, alınan numunelerde **herhangi bir pestisit kalıntısına rastlanmamış**, ürünlerin mevzuata uygun olduğu tespit edilmiştir.

• **Devlet Yardımlı Mücadele çalışmaları** kapsamında; **çekirge zararlısına karşı** yürütülen mücadele faaliyetleri çerçevesinde, yaklaşık **2.375 dekar alanda** zararlının kontrol altına alınması amacıyla **95 litre insektisit** kullanılarak **kimyasal mücadele** uygulaması gerçekleştirilmiştir. Söz konusu uygulamalarla, çekirge popülasyonunun baskı altına alınması,

tarım alanlarında meydana gelebilecek **verim ve kalite kayıplarının önlenmesi** ile **tarımsal üretimin sürekliliğinin sağlanması** hedeflenmiştir.

2.8.3 Karantinaya Tabi Zararlı Organizmalar

- Karantinaya tabi zararlı organizmaların tespiti ve yayılışının önlenmesi amacıyla elma, ceviz ve domates üretim alanlarında sürvey çalışmaları yürütülmüştür. Sürvey programı kapsamında **780 dekar alan planlanmış** olup, saha koşulları ve risk durumu dikkate alınarak çalışmalar genişletilmiştir.

- Bu doğrultuda elma, ceviz ve domates üretim alanlarında **toplam 1.415 dekar alanda sürvey çalışması gerçekleştirilmiştir**. Çalışmalar, ilgili mevzuat ve teknik talimatlar doğrultusunda uzman personel tarafından yürütülmüş olup, elde edilen veriler kayıt altına alınarak değerlendirilmiştir.

2.9 Bitki Sağlığı Çiftçi Eğitim-Yayın Çalışmaları

Eğitim ve yayım çalışmaları kapsamında, tarımsal üretimde hastalık ve zararlılarla etkin mücadelenin sağlanması amacıyla; **bağcılık, meyvecilik, sebzecilik, yem bitkileri ve tarla bitkileri hastalık ve zararlıları ile buğday ve nohutta entegre mücadele konularında** çiftçilere yönelik bilgilendirme faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışmalar ilimiz genelinde **toplam 30 köyde** düzenlenmiş olup, eğitimlere **203 çiftçi** katılım sağlamıştır.

Yapılan eğitimlerde hastalık ve zararlıların tanınması, mücadele yöntemleri ve entegre mücadele esasları hakkında bilgi verilerek, bilinçli üretimin yaygınlaştırılması ve sürdürülebilir tarımsal üretimin desteklenmesi amaçlanmıştır.

2.10 Bitkisel Üretime Yönelik Diğer Çalışmalar

2.10.1 Bitki Koruma Ürünleri ve Zirai Mücadele Alet ve Makineleri Bayii Hizmetler

İlimizde bitki sağlığının korunması, çevre ve insan sağlığına yönelik risklerin en aza indirilmesi amacıyla bitki koruma ürünleri ile zirai mücadele alet ve makineleri bayilerine yönelik denetim ve kontrol faaliyetleri yürütülmüştür. Bu kapsamda, **14 adet bitki koruma ürünü bayisine yönelik toplam 54 adet denetim** gerçekleştirilmiş olup, denetimlerde ruhsatlı ürün satışı, kayıt ve belge düzeni ile depolama ve satış koşulları kontrol edilmiştir.

Ayrıca, **5 adet zirai mücadele alet ve ekipman bayisine yönelik 5 adet denetim** yapılmış, ilgili mevzuat çerçevesinde satış ve teknik yeterlilikler incelenmiştir.

2.10.2 Hasatta Dane Kaybı ve Anız Yangınlarının Önlenmesine Yönelik Çalışmalar

Hasat döneminde dane kayıplarının azaltılması ve anız yangınlarının önlenmesi amacıyla, biçerdöverle hasadın yoğun olarak yapıldığı ürünlerin bulunduğu **6 ilçe müdürlüğü** ile İl Müdürlüğümüz koordinasyonunda, **16 personelden oluşan 6 denetim ekibi** oluşturulmuştur.

Bu kapsamda, **yaklaşık 190.000 hektar alanı temsil edecek şekilde toplam 130 denetim** gerçekleştirilmiş ve **128 farklı biçerdöver** kontrol edilmiştir. Denetimlerde; biçerdöverlerin teknik uygunluğu, dane kayıp oranları ve hasat esnasında alınması gereken tedbirler değerlendirilmiş, üreticiler ve biçerdöver operatörleri bilgilendirilmiştir.

2.10.3 Bitki Besleme Birimi Çalışmaları

İlimiz genelinde faaliyet gösteren **60 adet gübre bayisine** yönelik olarak, gübrelerin güvenli, mevzuata uygun ve izlenebilir şekilde piyasaya arz edilmesini sağlamak amacıyla **toplam 185 adet denetim** gerçekleştirilmiştir. Bakanlığımız programı kapsamında **6 adet gübre numunesi** alınarak analiz edilmek üzere yetkili laboratuvarlara gönderilmiştir.

2025 yılı içerisinde ilimizde kullanılan gübre miktarı 36.971 ton olup, gübre kullanımı yapılmıştır.

EYP kapsamında ise 60 bayimiz 12’şer kez denetlenmiştir.

2.10.4 Tohumluk Birimi Çalışmaları

Tablo 14 Tohumculuk Çalışmaları Dağılımı

<i>Faaliyet Alanı</i>	<i>İşletme Sayısı</i>	<i>Denetim Sayısı</i>	<i>Numune Sayısı</i>	<i>Sonucu Uygun Numune Sayısı</i>
Tohumluk Bayii	18	36	5	5
Tohum Üreticisi	1	2	0	0
Fidan Üreticisi	0	0	0	0
Süs Bitkisi Üreticisi	0	0	0	0
Toplam	19	38	5	5

Tablo 15 2024 Yılı Sertifikalı Tohumluk Üretim Bilgileri

<i>Ürün Türü</i>	<i>Beyanname Sayısı (Ad)</i>	<i>Üretim Alanı (da)</i>	<i>Üretim Miktarı (Ton)</i>
Buğday	143	19.233	11.102
Arpa	59	12.976	2.026
Mercimek	1	142	29
Toplam	203	32.351	13.157

2.10.5 Sözleşmeli Üretim Çalışmaları

İlimiz genelinde tarımsal üretimde sürdürülebilirliğin sağlanması, üretimin planlı bir şekilde yürütülmesi ve pazarlama risklerinin azaltılması amacıyla sözleşmeli üretim modeli uygulanmaktadır.

Bu kapsamda; **80 üretici** ile yapılan sözleşmeler doğrultusunda **31,079 dekar tarım alanında**, yıllık **toplam 13.157 ton tarımsal ürün üretimi** gerçekleştirilmiştir.

2.10.6 Kaçak Kenevir Ekimi ve İmha Çalışmaları

İlimiz genelinde, **Kenevir Yetiştiriciliği ve Kontrolü Hakkındaki Yönetmelik** hükümleri doğrultusunda yürütülen denetim ve kontrol çalışmaları kapsamında, izinsiz olarak yetiştirildiği tespit edilen **toplam 501 adet kök kenevir bitkisi** belirlenmiştir.

Tespit edilen söz konusu kenevir bitkileri, ilgili mevzuat çerçevesinde **İl Müdürlüğümüz teknik personeli ile kolluk kuvvetlerinin koordinasyonu ve gözetimi altında** tutanak altına alınarak imha edilmiştir.

Gerçekleştirilen bu denetim ve kontrol faaliyetleri ile **yasa dışı üretimin önlenmesi, kamu düzeninin korunması ve tarımsal alanlarda mevzuata aykırı faaliyetlerin**

engellenmesi amaçlanmıştır. Çalışmalar, ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde kararlılıkla sürdürülmektedir.

3. Hayvan Sağlığı, Yetiştiriciliği ve Su Ürünleri Şube Müdürlüğü

3.1 Hayvan Sağlığı ve Yetiştiriciliği Şube Müdürlüğü

3.1.1 Hayvan Varlığı

BÜYÜKBAŞ HAYVAN SAYISI			
	SİĞİR	MANDA	TOPLAM
Bulanık	86.755	289	87.044
Hasköy	16.649	2.117	18.766
Korkut	14.237	2.740	16.977
Malazgirt	60.460	81	60.541
Merkez	69.909	2.475	72.384
Varto	19.702	41	19.743
TOPLAM	267.712	7.743	275.455

KÜÇÜKBAŞ HAYVAN SAYISI			
	KOYUN	KEÇİ	TOPLAM
Bulanık	165.022	37.100	202.122
Hasköy	32.134	16.671	48.805
Korkut	63.924	24.374	88.298
Malazgirt	66.098	11.633	77.731
Merkez	535.617	161.499	697.116
Varto	222.454	42.746	265.200
Toplam	1.085.249	294.023	1.379.272

KOVAN SAYISI	
Bulanık	2.455
Hasköy	1.994
Korkut	6.545
Malazgirt	3.280
Merkez	30.961
Varto	12.696
Toplam	57.931

İlçe	Büyükbaş Bulunan	Küçükbaş Bulunan	Tek Tırnaklı Bulunan	Kanatlı Bulunan	Arı Bulunan	Toplam İşletme Sayısı
Bulanık	4.247	971	1	15	26	5.260
Hasköy	1.540	195	0	0	23	1.758
Korkut	1.593	530	23	3	30	2.179
Malazgirt	2.935	453	35	0	37	3.460
Merkez	4.212	2.127	26	4	259	6.628
Varto	1.061	860	29	1	82	2.033
Toplam	15.588	5.136	114	23	457	21.318

	2025
Buzağı Desteği	144.019.654,00
Kuzu/Oğlak Desteği	95.736.780,00
Halk Elinde Manda Islahı	21.137.000,00
Malak Desteği	3.423.400,00
Arıcılık Desteği(Arılı Kovan)	7.015.342,00
Çiğ Süt Desteği	821.861,08
Kırmızı Et Desteği(Büyükbaş)	244.828,00
Halk Elinde Hayvan Islahı Ülkesel Projesi	9.940.200,00
Sürü Yöneticiliği İstihdam Desteği	1.512.000,00
Toplam	283.851.072,08

- Faaliyet raporuna esas yıla ait **hayvansal üretimi geliştirilmesine yönelik** İlde yürütülen tüm projeler hakkında bilgi verilecektir. (Bakanlık ve Valilik)
İlimizde Yürütülen ve Muş İl Özel İdaresi tarafından karşılanan Sürü Yöneticisine Donanımlı Ekipman Çantası projesi kapsamında 1.150.205,00 TL bedelli 413 sürü yöneticisine donanımlı ekipman çantası verilmiştir.
Şube Müdürlüğümüzce hazırlanan, bütçesi Bakanlığımız Hayvancılık Genel Müdürlüğü tarafından karşılanan Baldan Altın Kanatlara Yeni Kovan Projesi kapsamında 1.300.000,00 TL proje bedelli %75'i hibe (975.000,00 TL), 100 kişiye toplam 1.000 adet arısız kovan dağıtılmıştır.

Aşılama Faaliyetleri	Program	Uygulama	Oran %
Şap Grubu	458.620	392.226	85,5
Sığır Brusellozu	166.900	109.168	65,4
Koyun Keçi Brusellozu	268.853	262.010	97,4
Koyun Keçi Vebası	537.714	617.936	115
Kuduz	3.000	6.497	216,57
Şarbon (Büyükbaş)	156.423	152.523	97,5
Şarbon (Küçükbaş)	167.466	143.036	85,4
Koyun-Keçi Çiçek	1.160.000	1.002.338	86,4
Toplam	2.918.976	2.685.734	92

- Büyükbaş ve küçükbaş hayvanları kayıt altına alarak kontrol takip için 2025 yılında 96.726 büyükbaş, 512.257 küçükbaş hayvan küpelenerek kayıt altına alınmıştır.

2025 YILI SUNİ TOHUMLAMA				
	KAMU	ÖZEL	BİRLİK	TOPLAM
Bulanık	0	2.865	0	2.865
Hasköy	403	561	0	964
Korkut	0	0	0	0
Malazgirt	0	4.192	7	4.199
Merkez	2.053	689	12	2.754
Varto	154	744	21	919
Toplam	2.610	9.051	40	11.701

İlimiz hayvan yetiştiricisi birçok ilin geçiş noktası olmasından dolayı, mevzuatlara uygun şekilde hayvan sevkini yapılması, hayvanlarda verim kaybının ve bireysel hayvan kayıplarının önlenmesi, hayvan sağlığının korunması ve hastalıkların ülke geneline yayılmasının önlenmesi amacıyla yol kontrolleri sırasında 859 araçta denetim yapılmıştır.

İlçeler	BÜYÜKBAŞ VSR SAYISI	HAYVAN SAYISI
Bulanık	490	9.307
Hasköy	65	1.037
Korkut	125	2.581
Malazgirt	444	8.960
Merkez	476	8.516
Varto	131	1.799
TOPLAM	1.731	32.200

İlçeler	KÜÇÜKBAŞ VSR SAYISI	HAYVAN SAYISI
Bulanık	131	13.810
Hasköy	65	3.616
Korkut	96	7.844
Malazgirt	114	8.900
Merkez	2.118	189.830
VARTO	460	40.175
TOPLAM	2.984	264.175

- Hayvan üretme çiftlikleri hakkında bilgi verilecektir.
İlimizde bir adet 150 başlık Manda düvesi üretim merkezi bulunmaktadır.
- Hayvan hastane sayıları verilecektir.
- Halk Elinde Islah Projesi hakkında bilgi verilecektir.

Halk Elinde Islah Projesi Kapsamında Manda, Morkaraman ve Akkaraman olmak üzere 3 adet proje bulunmakta olup 2025 yılı içerisinde toplam 31.077.200 TL destek ödemesi yapılmıştır.

- Ari ve Onaylı Süt Çiftliği İşletmeleri Kayıt, Denetim Çalışmaları hakkında bilgi verilecektir.
- Safkan Arap-İngiliz Atı Soy kütüğü İş ve İşlemleri hakkında bilgi verilecektir.
İlimizde soy kütüğüne kayıtlı 240 adet Safkan Arap ve İngiliz atlarına tescil işlemleri, pedigree, damızlık belgesi, vize işlemleri ve aşılama çalışmaları yürütülmüştür.
- Kanatlı İşletmeleri Faaliyetleri hakkında bilgi verilecektir.
İlimizde aktif olarak 3 adet kanatlı işletmesi 97 bin yumurtacı tavukla üretim faaliyeti yürütmüş olup işletmelerin kontrol ve denetim faaliyetleri ve izlenebilirliği sağlanmıştır.
- UKİP (Ulusal Kalıntı İzleme Programı) Çalışmaları hakkında bilgi verilecektir.

2025 yılı UKİP (Ulusal Kalıntı İzleme Programı) kapsamında 61 numune programa alınmıştır. Programa ait bilgiler aşağıdaki tablodaki şekildedir. İl genelinde UKİP (Ulusal Kalıntı İzleme Programı) kapsamında geri izlemeye yönelik herhangi bir olumsuzlukla

karşılaşılmamıştır.

Tablo 16 UKİP (Ulusal Kalıntı İzleme Programı) Çalışmaları

Unsur	Programlanan Numune Sayısı	Alınan Numune Sayısı	Olumsuz Sonuçlanan Numune Sayısı (Geri İzleme)
İnek Sütü	8	8	0
Koyun Keçi Sütü	11	11	0
Bal	2	2	0
Bal Referansı	11	13	0
Büyük baş et	1	1	0
Balık	12	12	0
Çiftlik Suyu	1	1	0
Yumurta	15	15	0

İlimizde 2025 yılı içerisinde 142 kedi ve 3881 köpek olmak üzere toplam 4023 adet hayvana mikrochip uygulaması ile kimliklendirme işlemi yapılmıştır.

- Hayvan ve Hayvansal Ürün İhracat-İthalat İşlemleri hakkında bilgi verilecektir.
Besilik sığır ithalatı için 2025 yılında 36 işletmenin besilik sığır talebi alınmıştır.
- Serbest Veteriner Hekim Muayenehane Açılış ve Denetim İşlemleri hakkında bilgi verilecektir.

İlimizde 58 adet veteriner hekim muayenehanesi faaliyet göstermektedir

- Yıl içerisinde Şube Müdürlüğünün yapmış olduğu diğer hizmetlere ilişkin açıklamalar konu bazında bu başlık altında yazılacaktır.

3.2 Balıkçılık ve Su Ürünleri Şube Müdürlüğü

- Su ürünleri üretimi (avcılık-yetiştiricilik) hakkında bilgi verilecektir.
Bakanlığımızın her yıl balıklandırma projesi kapsamında baraj ve göllere balıklandırma yapılmaktadır. 2025 yılı için 1.000.000 adet yavru sazan balığı göllere bırakılmıştır.
- Tekne ve gemi sayıları hakkında bilgi verilecektir.
İlimizde 1 adet kontrol teknesi ve 17 adet balıkçı gemisi bulunmaktadır.
- Balıkçı barınakları hakkında bilgi verilecektir.
- İşletme sayıları hakkında bilgi verilecektir.
İlimizde 1 adet 37 milyon kapasitede kuluçkahane ve 2 adet 10 ton/yıl kapasitede alabalık tesisi mevcuttur.
- Su ürünleri desteklemeleri hakkında bilgi verilecektir.
- Su ürünleri kontrol ve denetim sayıları hakkında bilgi verilecektir.
2025 yılı içerisinde toplam 202 denetim yapılmıştır.
- Yasak avcılık nedeniyle mülkiyeti kamuya geçirilen vasıta sayıları verilecektir.

202 denetim yapılmış, mevzuata aykırı bulunan 39 şahıs ve işletmeye **210.496 TL** ceza uygulanmıştır.

- Faaliyet raporuna esas yıla ait **su ürünlerinin geliştirilmesine yönelik ilde yürütülen tüm projeler hakkında bilgi verilecektir.** (Bakanlık ve Valilik)

Bakanlığımızın her yıl balıklandırma projesi kapsamında baraj ve göllere balıklandırma yapılmaktadır. 2025 yılı için 1.000.000 adet yavru sazan balığı göllere bırakılmıştır

- Yıl içerisinde Şube Müdürlüğünün yapmış olduğu diğer hizmetlere ilişkin açıklamalar konu bazında bu başlık altında yazılacaktır.

4. Tarımsal Altyapı ve Arazi Değerlendirme Şube Müdürlüğü

4.1.Toprak Koruma Kurulu Faaliyetleri

2025 yılı içerisinde 7 adet Toprak Koruma Kurulu toplanmış ve 37 gündem maddesi hakkında karar alınmıştır.

4.2.Organize Tarım Bölgeleri Faaliyetleri

İlimizde başta merkezde Besi, Süt ve Sera Organize Tarım Bölgeleri bulunmamaktadır.

4.3.Büyük Ovaların Belirlenmesi Ve Korunması Çalışmaları

Büyük Ova Koruma Alanı belirleme işlemleri Bakanlığımız Tarım Reformu Genel Müdürlüğü ve Şube Müdürlüğümüz teknik personelleri tarafından yürütülmektedir.

21 Ocak 2017 tarihli ve 29955 sayılı Mükerrer Resmi gazetede yayımlanan 2016/9620 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve 11 Kasım 2022 tarihli ve 32010 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 10 Kasım 2022 tarihli ve 6405 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile sınırları revize edilen toplam yüzölçümü 87.649,597 hektarlık alan 5403 Sayılı Kanunun 14. Maddesi kapsamında Muş Büyük Ova Koruma Alanı olarak ilan edilmiştir.

25 Kasım 2020 tarihli ve 31315 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 3199 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile sınırları belirlenen 51.456,9684 hektarlık alan Bulanık Ovası, 52.185,825 hektarlık alan Malazgirt Ovası ve 9.025,598 hektarlık alan Liz Ovası olarak 5403 Sayılı Kanunun 14. Maddesi kapsamında Büyük Ova Koruma Alanı olarak ilan edilmiştir.

Toplam yüzölçümü 200.317,988 hektar olarak ilan edilen Muş, Bulanık, Malazgirt ve Liz Ova sınırlarında bulunan, mezra, köy, belde ve ilçe yerleşim merkezlerinde bulunan yapılaşma alanları haricinde kalan alanlar Muş Büyük Ovası için 83.484,604 hektar, Bulanık Büyük Ovası için 49.676,630 hektar, Malazgirt Büyük Ovası için 48.921,836 hektar ve Liz Büyük Ovası için 8.764,634 hektar olmak üzere toplam alan 190.847,704 hektardır.

İlimiz sınırlarında bulunan tarım arazilerinde korunması gereken alanlar ve Arazi Kullanım Planlaması (AKUP) kapsamında mevcut ovaların revize edilmesi ve yeni alanların tespit edilmesine ilişkin çalışmalar devam etmektedir.

4.4. Atıl Tarım Arazileri Faaliyetleri

Bakanlığımız Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından İl Müdürlüğümüze

gönderilen excel tablolarında İlimiz Merkez İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 73237 adet taşınmaz, Bulanık İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 55034 adet taşınmaz, Malazgirt İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 44361 adet taşınmaz, Varto İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 46737 adet taşınmaz, Hasköy İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 10105 adet taşınmaz ve Korkut İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 15677 adet taşınmaz olmak üzere toplam 245151 adet taşınmazdan;

Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen excel tablolarında tapu cins açıklaması olarak belirtilen L sütununda; 5403 Sayılı Kanun kapsamında belirtilen ve takyidatlı tapu kayıtlarında tarla, bağ, bahçe, çayır, bostan vs. vasıflara sahip ve vasfı ile cins niteliği belirtilmeyen taşınmazlara istinaden hazırlanan tablolarda; İlimiz Merkez İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 52679 adet taşınmaz, Bulanık İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 36985 adet taşınmaz, Malazgirt İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 30384 adet taşınmaz, Varto İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 30694 adet taşınmaz, Hasköy İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 7588 adet taşınmaz ve Korkut İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 11521 adet taşınmaz olmak üzere toplam 169851 adet taşınmazdan;

Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen excel tablolarında çks kaydı var olarak belirtilen P sütununda 0 ve boş seçenekleri seçilerek hazırlanan tablolarda; İlimiz Merkez İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 21398 adet taşınmaz, Bulanık İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 14186 adet taşınmaz, Malazgirt İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 7695 adet taşınmaz, Varto İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 17480 adet taşınmaz, Hasköy İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 3865 adet taşınmaz ve Korkut İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 3386 adet taşınmaz olmak üzere toplam 68010 adet taşınmazdan;

Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen excel tablolarında NDVI 1 Haziran 2025-17 Haziran 2025 olarak belirtilen AZ sütununda % 20 büyük ve eşittir şeklinde filtrelenmesi ile hazırlanan tablolarda; İlimiz Merkez İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 3884 adet taşınmaz, Bulanık İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 1682 adet taşınmaz, Malazgirt İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 1352 adet taşınmaz, Varto İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 1176 adet taşınmaz, Hasköy İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 773 adet taşınmaz ve Korkut İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 665 adet taşınmaz olmak üzere toplam 9532 adet taşınmazdan;

Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen excel tablolarında kadastro alanı olarak belirtilen H sütununda 5000 m² büyük ve eşittir şeklinde filtrelenmesi ile hazırlanan tablolarda; İlimiz Merkez İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 2140 adet taşınmaz, Bulanık İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 1057 adet taşınmaz, Malazgirt İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 919 adet taşınmaz, Varto İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 331 adet taşınmaz, Hasköy İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 300 adet taşınmaz ve Korkut İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim birimlerinde 287 adet taşınmaz olmak üzere toplam 5034 adet taşınmaz tespit edilmiştir.

İlimiz Merkez İlçesi sınırlarında bulunan toplam yüzölçümü 281,89136 dekar olan 21 adet taşınmaz, Malazgirt İlçesi sınırlarında bulunan toplam yüzölçümü 28,40 dekar olan 2 adet taşınmaz, Varto İlçesi sınırlarında bulunan toplam yüzölçümü 138,104 dekar olan 12 adet taşınmaz ve Korkut İlçesi sınırlarında bulunan toplam yüzölçümü 3260,73423 dekar olan 103 adet taşınmazda 2025 yılında tarımsal üretim yapılmadığı tespit edildiğinden 2026 yılında tekrardan kontrol edilmek üzere;

İlimiz Merkez İlçesi sınırlarında bulunan toplam yüzölçümü 840,5103 dekar olan 52 adet taşınmaz Malazgirt İlçesi sınırlarında bulunan toplam yüzölçümü 70,80 dekar olan 1 adet taşınmaz, Varto İlçesi sınırlarında bulunan toplam yüzölçümü 1492,5115 dekar olan 103 adet taşınmaz ve Korkut İlçesi sınırlarında bulunan toplam yüzölçümü 2336,7483 dekar olan 103 adet taşınmazlarda 2024 ve 2025 yıllarında üst üste iki yıl tarımsal üretim yapılmadığı tespit edilmiş olduğundan;

5403 Sayılı Kanunun 8/k Maddesine ait hükümlerde değişiklik yapan 7442 Sayılı Orman Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına dair kanun 05.04.2023 tarihinde yayımlanan 32154 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yapılan değişiklik ile mülkiyeti gerçek ve tüzel kişilere ait olup, çeşitli nedenlerle üst üste iki yıl işlenmeyen tarım arazilerinin ekonomiye kazandırılması ve kamu yararına kullanılması için bu arazilerin Bakanlığımızca Kiraya Verilmesine İlişkin 22.08.2024 tarihli ve 32640 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren İşlenmeyen Tarım Arazilerinin Tarım Arazilerinin Tarımsal Amaçlı Kiraya Verilmesine İlişkin Yönetmelik kapsamında askı ve ilan süreçlerine ilişkin çalışmalar yapılmıştır.

4.5. Nitrat Kirliliğinin Tespit ve İzlenmesi

Muş İlinde 6 adet yerüstü numune istasyonu bulunmaktadır. 2025 yılı içerisinde üçer aylık periyotlar (Ocak, Nisan, Temmuz, Ekim) halinde su numuneleri alınmış ve alınan numunelerde 7 adet parametre (pH, CO (Çözünmüş Oksijen, Sıcaklık, Toplam Azot, Toplam Fosfor, Orto Fosfat ve Nitrat) olmak üzere her üç ayda 42 adet olmak üzere 2025 yılı içerisinde 168 adet analiz ve ölçüm gerçekleştirilmiş ve tüm veriler veri NİBİS sistemine işlenmiştir. 3 Adet Parametreyi numune alım noktasında (pH, Sıcaklık, CO (Çözünmüş Oksijen)), 4 adet parametreye (Toplam Azot, Toplam Fosfor, Orto Fosfat ve Nitrat) Tarımsal Altyapı ve Arazi Değerlendirme Şube Müdürlüğümüze ait Toprak Analiz Laboratuvarında gerekli ölçüm ve analizler yapılmaktadır.

İlimizde 13 adet yeraltı numune istasyonu bulunmaktadır. 2025 yılı içerisinde üçer aylık periyotlar (Ocak, Nisan, Temmuz, Ekim) halinde su numuneleri alınmış ve alınan numunelerde 4 adet parametre (pH, CO (Çözünmüş Oksijen, Sıcaklık, ve Nitrat) olmak üzere her üç ayda 52 adet olmak üzere 2025 yılı içerisinde 208 adet analiz ve ölçüm gerçekleştirilmiş ve tüm veriler veri NİBİS sistemine işlenmiştir. 3 Adet Parametreyi numune alım noktasında (pH, Sıcaklık, CO (Çözünmüş Oksijen)), 1 adet parametreye (Nitrat) Tarımsal Altyapı ve Arazi Değerlendirme Şube Müdürlüğümüze ait Toprak Analiz Laboratuvarında gerekli ölçüm ve analizler yapılmaktadır.

Muş İlimizde 6 adet yerüstü numune istasyonu ve 13 adet yeraltı numune istasyonu olmak üzere toplamda 19 adet istasyonda 2025 yılında toplam 376 adet analiz ve ölçüm gerçekleştirilmiştir. Ölçümler sonucunda herhangi bir probleme rastlanılmamış ve tüm veriler NİBİS sistemine işlenmiştir.

Nitrat Direktifinin Uygulanması Projesi kapsamında analiz işlemleri İl Müdürlüğü Tarımsal Altyapı ve Arazi Değerlendirme Şubesindeki laboratuvar ortamında yürütülmektedir.

4.6.Tarım Arazileri Mülkiyet Devri Çalışmaları

Tarım Arazileri Yönetim Sistemi (TAY PORTAL), tarım arazilerinin mülkiyet devrine ilişkin işlemlerin Bakanlığımız ile Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü arasında online olarak yapılmasını sağlamaktadır.

2025 yılında Muş İli genelinde Elbirliği Mülkiyetinin Sona Erdirilmesine ait talep edilen toplam 1868,85 dekarlık alanda 33 adet taşınmaz için 9 adet işlem olumlu sonuçlandırılmıştır.

Elbirliği Mülkiyetinin Sona Erdirilmesine ait talep edilen toplam 489,35 dekarlık alanda 3 adet taşınmaz için 3 adet işlem olumsuz sonuçlandırılmıştır.

Pay temlikî için talep edilen toplam 37132,89 dekarlık alanda 876 adet taşınmaz için 156 adet işlem olumlu sonuçlandırılmıştır.

Pay temlikî için talep edilen toplam 638,87 dekarlık alanda 36 adet taşınmaz için 13 adet işlem olumsuz sonuçlandırılmıştır.

Satış için talep edilen toplam 17442,42 dekarlık alanda 447 adet taşınmaz için 115 adet işlem olumlu sonuçlandırılmıştır.

Satış için talep edilen toplam 938,33 dekarlık alanda 37 adet taşınmaz için 27 adet işlem olumsuz sonuçlandırılmıştır.

İntikal için talep edilen toplam 84,71 dekarlık alanda 6 adet taşınmaz için 4 adet işlem olumsuz sonuçlandırılmıştır.

4.7 Su Verimliliği ve İl Su Kurullarının Faaliyetleri

Ülkemizde değişen iklîme uyum sağlanması, su kaynaklarının kalite ve miktar açısından korunması ve sürdürülebilir yönetiminin sağlanmasına ilişkin çözüm yollarının ve kaydedilen gelişmelerin katılımcı ve çok paydaşlı şekilde değerlendirilmesi, politika, strateji eylem planlarının oluşturularak, uygulanması ile konuya ilişkin farkındalığın artırılması amacıyla, toplumun her kademesinden su kullanıcı gruplarını kapsayacak şekilde Sayın Emine ERDOĞAN Hanımefendinin himayelerinde ve Bakanlığımız koordinasyonunda 31 Ocak 2023 tarihinde Ulusal Su Verimliliği Seferberliği başlatılmıştır.

Seferberlik kapsamında belediyelerimiz, çiftçilerimiz, sanayicilerimiz, ilgili seferberliği kurum/kuruluşlarımız kadar bireysel su kullanıcılarına da önemli sorumluluklar düşmektedir. Bireysel olarak uygulanacak tedbirler neticesinde binalarda su kullanımlarında %25 tasarruf sağlanması hedeflenmektedir.

Bu bağlamda İl Müdürlüğümüzce ilimizdeki tüm kamu kurumlarına, “Kamu Kurumları Hizmet Binalarında Su Verimliliği Uygulamaları” afişleri dijital ortamda ulaştırdık. Yapılan çalışmaların 3 aylık periyotlarla takibi sağlanmaktadır.

Aynı şekilde ilimizdeki, Bakanlığımız teşkilatına bağlı, 5 İlçe Müdürlüğümüz, DSİ 172. Şube Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Müdürlüğü, Toprak Mahsulleri Ofisi Muş Şube Müdürlüğü, Muş Orman İşletme Müdürlüğü, 2702 Sayılı Muş Tarım Kredi Kooperatifi ve Muş Ovası Sulama Birliği, Malazgirt Bulanık Ovası Sulama Birliği, Muş Pancar Ekicileri

Kooperatifi ile Muş Şeker Fabrikası A.Ş.'ne "Ulusal Su Verimliliği Seferberliği" ve "Kamu Kurumları Hizmet Binalarında Su Verimliliği Uygulamaları" afişlerinin dağıtımını yapılmıştır.

İçme suyu kayıplarının azaltılması maksadıyla; İlimiz Merkez, Bulanık, Malazgirt, Varto, Hasköy ve Korkut İlçelerimizde bulunan okullarda 850 öğrenciye eğitim verilmiştir.

İlimiz sınırlarında yem bitkileri, sebze ve şeker pancarı üreticilerine yönelik 24 köyde 550 üreticiye bilgilendirme toplantıları yapılmıştır.

İlimiz sınırlarında bulunan okullar, kamu kurum ile kuruluşlar ve camilerde bulunan muslukların tasarruflu musluk ucu aparatların (perlatör) takılması için İl Müdürlüğümüz tarafından gerekli yazışmalar yapılmıştır.

Muş Organize Sanayi Bölgesi ile ilimiz sınırlarında bulunan diğer sanayi tesislerine kullanılan suyun geri kazanılması kapsamında İlimiz Organize Sanayi Müdürlüğü, Muş Sanayi Ve Teknoloji İl Müdürlüğü ile gerekli görüşmeler yapılmıştır.

İlimiz sınırlarında yaşayan kişilerin günlük hayatlarını idame ettirmeleri için gerekli olan içme suyu temini, içme suyu boru hatları ve içme suyu depoların temizlenmesi, içme suyu depolarında bulunan eksikliklerin giderilmesi fiziksel şartların iyileştirilmesi, otomatik klorlama cihazlarının bakımlarının yapılması ve otomatik klorlama cihazları olmayan depolara cihaz takılması kapsamında İlimiz sınırlarında bulunan Bulanık, Malazgirt ve Varto İlçe Belediyelerimiz ve bu ilçelerimize bağlı Belde Belediyeler ile gerekli görüşmeler yapılmıştır. Muş Sağlık İl Müdürlüğü, Muş Halk Sağlığı Laboratuvarı ve ilgili Belediyeler tarafından içme suyu depolarındaki eksikliklerin giderilmesi için gerekli olan tüm çalışmalara başlanılmıştır.

İçme suyu ve atıksu arıtma tesisi bulunmayan belediye başkanlıkları ile organize sanayi bölgelerinde arıtma tesisi yapılmasına ilişkin planlama çalışmaları devam etmektedir.

Tarımsal üretim planlaması ve havza bazlı üretim modeli kapsamında; İlimizde tarımsal üretime konu ürünlerde üretim destekleme modelleri Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğümüz tarafından belirlenmiştir. İlimiz sınırlarında bulunan DSİ 172. Şube Müdürlüğü ve Muş İl Özel İdaresinin görev yetki ve sorumluluğunda olan baraj, göl, nehir, dere, akarsu kanal veya kanaletlerde ilimize ait yıllık yağış rejimleri, meteorolojik veriler dikkate alınarak tarımsal üretim sezonu boyunca oluşan ve oluşabilecek su varlığının hesaplanmasına ilişkin çalışmalar devam etmektedir.

İlimizde bulunan tarım arazilerine, çevre, insan ve hayvan sağlığına zarar vermeyen üretim yapılabilmesi ile doğal kaynakların korunması, güvenli ürün arzının sağlanması kapsamında; İl Müdürlüğümüze bağlı Bitkisel Üretim Ve Bitki Sağlığı Şube Müdürlüğümüzde görevli bulunan teknik personeller tarafından, üretim sırasında yapılan iş ile işlemler (tarla hazırlığı, ekim, dikim, sulama, gübreleme, ilaçlama, hasat, su analizleri, toprak analizleri vb.) belirli periyotlarla kontrol edilmektedir. Yapılan kontroller kapsamında eksik görülen veya hatalı yapılan iş ve işlemler hakkında gerekli bilgilendirme çalışmaları yapılmaktadır.

Peyzaj alanlarında kurakçıl peyzaj uygulamalarının yapılmasının önemi anlatıldı.

İçme suyu kayıplarının azaltılması hususunda çalışmalar yapıldı.

İyi tarım uygulama faaliyetlerinin yaygınlaştırılması çalışmalarının yapılabilmesi maksadıyla teşvik ve desteğin artırılması yönünde gereklilik durumu anlatıldı.

4.8 Diğer Faaliyetler

Muş İlimizde 2025 yılı içerisinde 5403 sayılı Kanunun 21'inci maddesi kapsamında 8 adet taşınmazın 1,3814657 hektarlık kısmı için 1.115.924,00 TL tutarında idari para cezası uygulanmıştır.

5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununa göre İlimizde 2025 yılında yapılan 7 adet İl Toprak koruma Kurul Toplantısında toplam 27 adet Tarım Dışı Amaçlı Kullanım başvurusu ile 10 adet Tarımsal Amaçlı Yapılarına ait başvurular sonuçlanmıştır.

Bu başvurulardan 11 farklı dosyada toplam talep edilen alan 5424,288867 hektar olan 146 Adet Köye ait Köy Yerleşik Alan ve Köy Civar Alan Sınır talepleri 5403 Sayılı Kanunun 13. Ve 14. Maddeleri kapsamında uygun görülmüş olup; Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Toprak Koruma ve Arazi Değerlendirme Daire Başkanlığının onayına arz olunmuştur.

Toplam yüzölçümü 27,39426 hektar olan konaklama tesisi, apart otel yapılması kapsamındaki toplam 6 adet başvuru için 26,19841 hektarlık kısmı 5403 Sayılı Kanunun 13. Maddesi kapsamında uygun görülmüştür.

Toplam yüzölçümü 2183,1097 hektar olan Van DSİ 17. Bölge Müdürlüğü'nün ilgi cevap yazısında belirtilen hususlar kapsamında 285,78741 hektarlık kısım olarak revize edilen ilave imar planı talebi Muş İl Toprak Koruma Kurulunca 5403 Sayılı Kanunun 13. Maddesi kapsamında uygun görülmemiştir.

Toplam yüzölçümü 22,654079 hektar olan taşınmazların 21,607719 hektarlık kısmında ilave imar planı yapılmasına ilişkin talep Muş İl Toprak Koruma Kurulunca 5403 Sayılı Kanunun 13. Maddesi kapsamında uygun görülmüş olup; Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Toprak Koruma ve Arazi Değerlendirme Daire Başkanlığı tarafından red edilmiştir.

Toplam yüzölçümü 0,4371 hektar olan taşınmaz üzerinde Düğün Salonu ve Bungalov Ev için imar planı yapılmasına ilişkin talep Muş İl Toprak Koruma Kurulunca 5403 Sayılı Kanunun 13. Maddesi kapsamında uygun görülmüş olup; bahse konu talebin Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Toprak Koruma ve Arazi Değerlendirme Daire Başkanlığının onayına arz edilebilmesi için Gerekçeli Kamu Yararı Kararı talep edilmiştir.

Toplam yüzölçümü 2,30 hektar olan 2 adet taşınmazın 1,40 hektarlık kısmı üzerinde Tarımsal Amaçlı Yapı yapılması 5403 Sayılı Kanunun 13. Maddesi kapsamında uygun görülmüştür.

Toplam yüzölçümü 88,9223 hektar olan taşınmazlar üzerinde Tekstil Atölyesi, Akaryakıt İstasyonu, Düğün Salonu ve Fotoğraf Çekim Stüdyosu Bungalov Ev ve İlave İmar Planı yapılmasına ilişkin 5 adet talep Muş İl Toprak Koruma Kurulunca 5403 Sayılı Kanunun 14. Maddesi kapsamında uygun görülmemiştir.

Toplam yüzölçümü 0,4415 hektar olan taşınmazın tamamı üzerinde Hazır Beton Santrali yapılmasına ilişkin 1 adet talep Muş İl Toprak Koruma Kurulunca 5403 Sayılı Kanunun 14. Maddesi kapsamında uygun görülmüş olup; bahse konu talebin Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Toprak Koruma ve Arazi Değerlendirme Daire Başkanlığının onayına arz edilebilmesi için Gerekçeli Kamu Yararı Kararı talep edilmiştir.

Toplam yüzölçümü 8,8633 hektar olan taşınmazların 5,3576 hektarlık kısmı tamamı üzerinde I (a) Grubu Kum Çakıl Ocağı yapılmasına ilişkin 2 adet talep Muş İl Toprak Koruma Kurulunca 5403 Sayılı Kanunun 3. Maddesi İ Bendi kapsamında uygun görülmüştür.

Toplam yüzölçümü 6,4086 hektar olan taşınmazların 2,0456 hektarlık kısmı üzerinde 4 adet Tarımsal Amaçlı Yapı yapılmasına ilişkin talepler Muş İl Toprak Koruma Kurulunca 5403 Sayılı Kanunun 14. Maddesi kapsamında uygun görülmüş olup; bahse konu talebin Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Toprak Koruma ve Arazi Değerlendirme Daire Başkanlığının onayına arz olunacaktır.

Toplam yüzölçümü 4,7137 hektar olan taşınmazların 1,6117 hektarlık kısmı üzerinde 4 adet Tarımsal Amaçlı Yapı yapılmasına ilişkin talepler Muş İl Toprak Koruma Kurulunca 5403 Sayılı Kanunun 14. Maddesi kapsamında uygun görülmemiştir.

Toplam yüzölçümü 1,575 hektar olan taşınmazın tamamı üzerinde Tarımsal Amaçlı Yapı yapılması 5403 Sayılı Kanunun 14. Maddesi kapsamında uygun görülmüştür.

2025 yılında 17 adet başvuru ile toplam yüzölçümü 735,7145785 hektar olan 48 adet taşınmaza ait Güneş Enerjisi Santralleri (GES) yapılabilmesi için Arazi Sınıf Tespit Raporu talep edilmiştir. Toplam yüzölçümü 735,7145785 hektar olan 48 adet taşınmazın 620,8400537 hektarlık kısmı (6208.400,537 m²) Kuru Marjinal Tarım Arazisi ve 114,8745248 hektarlık kısmı ise Kuru Mutlak Tarım Arazisi olduğu tespit edilmiştir. 5 adet başvuru ile toplam yüzölçümü 140,8431 hektar olan 21 adet taşınmaza ait Arazi Sınıf Tespit Raporu çalışmaları devam etmektedir.

Toprak Analiz Laboratuvar yetkilendirme çalışmalarıyla birlikte, denetim çalışmaları da yürütülmektedir. İlimizde yetkilendirilmiş özel laboratuvar bulunmamaktadır. Kurumsal olarak Muş Alparslan Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi bünyesinde Toprak Analiz Laboratuvar bulunmaktadır.

Çevresel etki değerlendirmesi (ÇED), bir proje için izin verilip verilmeyeceği konusunda projelerinin olası etkileri hakkında bilgi sağlayan ve karar vericilere yol gösteren bir karar destek aracı olup 2025 yılında 13 adet ÇED dosyası değerlendirilmiştir.

Korunması gereken kültür varlıklarının tespiti ve tescili ile ilgili olarak, Müdürlüğümüzce 2025 yılında 25 adet kültür varlığı tespiti ve tescili dosyası değerlendirilmiştir.

Tarım arazilerinin mekânsal olarak tanımlanması ve izlenmesi amacıyla kullanılan Arazi Parsel Tanımlama Sistemi (APTS), üretim planlaması, tarım politikalarının etkin şekilde uygulanması ve tarım sayımı çalışmalarının sağlıklı yürütülmesi açısından büyük önem arz etmesi sebebiyle, 2026 üretim yılına ait Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS) başvurularında beyan edilen arazilerin LPİS verileriyle tam uyumlu olması gerektiğinden, ÇKS sisteminde kayıt altına alınacak parsel bilgilerinin LPİS üzerinde tanımlı fiziksel blokların sınırları ve özniteliklerinin birebir örtüşmesi gerektiğinden, APTS fiziksel blokların en güncel arazi kullanım bilgileri esas alınarak güncellenmesi kapsamında; Muş ilimizde Merkez İlçesinde 26685 adet, Bulanık İlçesinde 17625 adet, Malazgirt İlçesinde 24187 adet, Varto İlçesinde 16343 adet, Hasköy İlçesinde 3392 adet ve Korkut İlçesinde 8833 adet olmak üzere toplamda 97065 adet fiziksel blok mevcuttur.

Muş ilimizde Merkez İlçesinde 26261 adet, Bulanık İlçesinde 17625 adet, Malazgirt İlçesinde 23898 adet, Varto İlçesinde 16340 adet, Hasköy İlçesinde 3392 adet ve Korkut İlçesinde 8728 adet olmak üzere toplamda 96244 adet fiziksel bloklara ait iş ve işlemler Coğrafi Bilgi Sisteminden (CBS) tamamlanmıştır.

Muş ilimizde Merkez İlçesinde 424 adet, Bulanık İlçesinde 0 adet, Malazgirt İlçesinde 289 adet, Varto İlçesinde 3 adet, Hasköy İlçesinde 0 adet ve Korkut İlçesinde 105 adet olmak üzere toplamda 821 adet fiziksel bloklara ait iş ve işlemler Coğrafi Bilgi Sisteminden (CBS) tamamlanmış olup; APTS fiziksel bloklara ait iş ve işlemler % 99,49 oranında tamamlanmıştır.

4753 ve 5618 Sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu kapsamında 2025 yılında Muş İlimizde 57 adet İpotek Terkini, 18 adet İsim Tahsisi ve 9 adet Mahkeme Yazışmaları olmak üzere toplamda 84 adet işlem tesis edilmiştir.

İlimiz sınırlarında bulunan tescil harici alanların idari yoldan tescili, tescilinden sonra satışı, mülkiyetli Maliye Hazinesine ait olan taşınmazların kiralanması, irtifak hakkı tesis edilmesi ve satışı kapsamında 2025 yılında Muş İlimizde 44 adet talebe ilişkin iş ve işlemler gerçekleştirilmiştir.

Entegre İdare ve Kontrol Sistemi Daire Başkanlığının 14.03.2025 tarihli ve 18386769 sayılı yazısına konu; Üretim planlaması kapsamında planlamaya dahil olan buğday, arpa, dane mısır, yağlık ayçiçeği, aspir, kanola, soya, kütlü pamuk, nohut, kuru fasulye, mercimek, patates, kuru soğan ve yem bitkilerinden yonca, korunda, fiğ, silajlık mısır (13+4) ürünlerinin CBS algılama yöntemleri ile tespitinin yapılmasına ilişkin Referans Parsellere ilişkin tespitlerin yapılması kapsamında Muş İli Merkez İlçesi için 839 adet, Bulanık İlçesi için 402 adet, Malazgirt İlçesi için 462 adet, Varto İlçesi için 129 adet, Hasköy İlçesi için 251 adet ve Korkut İlçesi için 242 adet olmak üzere toplamda 2325 adet taşınmaz için Referans Parsellere ilişkin; Arpa, Ayçiçeği, Buğday, Fiğ, Korunga, Mercimek, Nadas, Nohut ve Yonca olmak üzere

Muş İli Merkez İlçesi için 784 adet, Bulanık İlçesi için 395 adet, Malazgirt İlçesi için 458 adet, Varto İlçesi için 88 adet, Hasköy İlçesi için 248 adet ve Korkut İlçesi için 267 adet olmak üzere 2240 adet taşınmaza ait bilgiler Entegre İdare Ve Kontrol Daire Başkanlığına gönderilmiştir.

Tarımsal Sulamada Enerji Kullanımı kapsamında; Su İzni kapsamında 32 adet, Su İhtiyaç Belgesi kapsamında 9 adet, Tarımsal Sulamalarda Güneş Enerji Santrallerinin İzinleri kapsamında 11 adet ve Sıfır Faizli Basınçlı Sulama Sistemleri kapsamında 5 adet olmak üzere 2025 yılında toplam 57 adet iş ve işlem gerçekleştirilmiştir.

5. Kırsal Kalkınma ve Örgütlenme Şube Müdürlüğü

5.1 Kırsal Kalkınma Yatırımlarını Destekleme Programı (KKYDP)

Ekonomik Yatırımlar

2025 yılı itibarı ile Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP) kapsamında 3 proje başvurusu alınmış ve 1 proje onaylanarak hibe sözleşmesi imzalanmıştır.

2025 yılı itibarı ile KKYDP kapsamında yapılan başvuruların niteliği;

2025 Yılı KKYDP (Ekonomik yatırımlar) Kapsamında Hibe Sözleşmesi İmzalanan Projelerin Dağılımı

Konu Dağılımı	Başvuru Sayısı	Toplam Hibe Esas Tutar	Toplam Hibe Tutar
Çelik Silo Konusuna Yönelik Yatırımlar	1	16.000.000,00	8.000.000,00
Genel Toplam	1	16.000.000,00	8.000.000,00

Altyapı Yatırımları:

2025 yılı itibarı ile Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP) kapsamında 7 proje başvurusu alınmış ve 3 proje onaylanarak hibe sözleşmesi imzalanmıştır.

2025 yılı itibarı ile KKYDP kapsamında hibe sözleşmesi imzalan 3 projenin hibe tutarı 8.862.222,86 TL'dir.

2025 Yılı KKYDP(Altyapı) Kapsamında Hibe Sözleşmesi İmzalan Projelerin Dağılımı

Konu Dağılımı	Başvuru Sayısı	Toplam Hibe Esas Tutar	Toplam Hibe Tutar
ARICILIK PROJESİ	2	4.916.000,00	2.458.000,00
AİFG-Aile İşletmeciliği Faaliyetlerinin Geliştirilmesine Yönelik Altyapı Sistemleri Yatırımları	1	4.750.000,00	2.375.000,00
Genel Toplam	3	9.666.000,00	4.833.000,00

Bireysel Sulama Sistemlerinin Desteklenmesi

2025 Yılı İtibari ile Bireysel Sulama Sistemlerinin Desteklenmesi Projesi kapsamında 79 başvuru alınmış, 67 hibe sözleşmesi imzalanmış ve 54 proje yatırıma dönüştürülmüştür.

2025 Yılı İtibari ile Bireysel Sulama Sistemlerinin Desteklenmesi Programı kapsamında hibe sözleşmesi imzalan 67 projenin konusu;

- 5 adet Güneş Enerjili sulama projesi
- 61 adet Yağmurlama sulama sistemi projesi
- 1 adet Mini Yağmurlama sulama sistemi projesi

2025 yılı itibari ile Bireysel Sulama Sistemlerinin Desteklenmesi Programı kapsamında hibe sözleşmesi imzalanan 6.227.213,75 TL hibe destek tutarlı tamamlanan 54 proje ile 1324,19 dekarlık alan modern sulama sistemine kavuşturulmuştur.

2025 yılı itibariyle;

- 17. Etapta 156 proje,
- 18. Etap 162 proje,
- 19. Etap 98 proje,

- 20. Etapta ise 54 projenin kontrolleri yapılmıştır. Ayrıca Makine- Ekipman Desteklenmesi Programı kapsamında; 14.2 ve 14.3 etaplarında hibe desteği alan 422 makine ekipman kontrolü yapıldı.

5.2 Üretici Örgütleri (Birlik/Kooperatif)

İlimizde 5200 sayılı kanun kapsamında 1 Süt Üreticileri Birliği, 1 Bal Üreticileri Birliği, faaliyet göstermekte olup, üretici birliklerinin üye sayısı 621' dir.

İlimizde Arı Yetiştiricileri Birliği, Damızlık Koyun Keçi Yetiştiriciler Birliği, Damızlık Sığır Yetiştiriciler birliği ve, Damızlık Manda Yetiştiriciler birliği olmak üzere 4 yetiştirici birliği faaliyet göstermektedir.

Tablo 17 Muş İli Tarımsal Örgütlerin Dağılımı

ÖRGÜT TÜRÜ	SAYISI
TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ	36
SU ÜRÜNLERİ KOOPERATİFİ	1
PANCAR EKİCİLERİ BİRLİĞİ	1
YETİŞTİRİCİ BİRLİĞİ	4
TOPLAM	42

2025 yılı içerisinde 6 adet kooperatif ve birliğin tasfiye genel kurul iş ve işlemleri takibi yapılmıştır. Bunlardan Muş ili Kırmızı Et Üreticileri Birliği ve Korkut İlçesi Süt Üreticileri Birliğinin tasfiye işlemleri tamamlanmış olup kapatılmışlardır. Diğer kooperatif ve birliklerin tasfiye süreçleri devam etmektedir.

Bakanlığımız Tarımsal amaçlı kooperatiflere kullandırılan kredilerin geri dönüşlerinin takip işlemleri Müdürlüğümüzce yürütülmektedir.

2025 yılı içerisinde 6 kooperatif ile birlikte 177 ortak ve üyeye eğitim verilmiştir.

5.3 Diğer Faaliyetler

Uzman Eller Projesi kapsamında yatırıma dönüşen 26 proje kontrolü yapılmıştır.

Kırsalda Bereket Projesi Kapsamında 2613 proje başvurusu yapılmış, 2.475 kişinin 31669 hayvan için başvurusu kabul edilmiş olup, 89 asil ve 134 kişi yedek hak sahipliği kazanmıştır. 5 proje kapsamında 98 büyükbaş hayvan verilmiştir.

6. Koordinasyon ve Tarımsal Veriler Şube Müdürlüğü

6.1 Eğitim Yayın Faaliyetleri

Türkiye yüzyılında bakanlığımızın koymuş olduğu stratejik hedeflere ulaşabilmek adına doğrudan tarımsal konular dışında tarımla ilişkili etkileyici tüm unsurlar dikkate alınarak eğitim çalışmaları yürütülmektedir. İlde doğrudan faaliyet gösteren 45 bin civarında tarımsal işletme bilgilendirme, kayıt, güncelleme, kontrol ve denetim amaçlı ziyaretlerle bilgilendirme yapılmaktadır. Bakanlığımızın Üretim Planlamasının etkinliğini artırmak amacıyla sürdürülebilir bir tarımsal faaliyet için düzenli olarak işletmelerimiz bilgilendirilmektedir. Ayrıca ilde yerel yönetimler STK'lar ile ortak bilgilendirme toplantıları düzenlenerek toprak ve suyun önemine dair öğrencilere ve nihai tüketicilere yönelik etkinlikler yürütülmektedir.

Ayrıca bu bilgilendirmeler dışında 82 özel çiftçi toplantısı yapılarak 1.548 çiftçiye bilgilendirmeler yapılmıştır. İlimizde 40 çiftçimizin katılımı ile 2 çiftçi kursu (sürü yönetimi) düzenlenmiştir.

6.2. İstatistik Çalışmaları (İBS)

İlimizde tarımsal üretimle ilgili veri girişleri İstatistik Bilgi Sistemine yapılmaktadır. İstatistik Bilgi Sistemine; bitkisel üretime ait veriler yılda üç defa, hayvansal üretime ait veriler yılda iki defa ve tarımsal alet-makine varlığına ait veriler yılda bir defa kaydedilmekte ve sonuçları Bakanlığımız vasıtasıyla TÜİK ile paylaşılmaktadır.

Bitkisel üretim kapsamında 25 adet tarla, 13 adet meyve ve 15 adet sebze olmak üzere toplamda 53 ürüne ait; hayvansal üretim kapsamında büyükbaş, küçükbaş, tek tırnaklı, kümes ve kanatlı hayvanlar ve ilimizde bulunan tarımsal alet-makine sayılarına ait veri girişleri yapılmaktadır.

6.3. Tarım Ürünleri Maliyet Sistemi Çalışmaları (TAMSİS)

Tarımsal Ürünler Maliyet Sistemi (TAMSİS) ile tüm ilçelerimizde üretimi yapılan tarla ve bahçe ürünleri çeşitlerinde her türlü maliyet unsurlarının işlem gruplarına göre değerlendirilerek her ilçe müdürlüğümüze ait ürün maliyetlerinin hesaplanması yapılmaktadır. Tarla bitkileri, yem bitkileri, sebze ve meyve olmak üzere toplam 39 tane tarımsal ürünün maliyeti hesaplanmaktadır.

6.4. Tarım Ürünleri Fiyat İzleme Sistemi Çalışmaları (TÜFİS)

Tarım Ürünleri Fiyat İzleme Sistemi (TÜFİS) ile il düzeyinde 5 ilçede belirlenen satış noktalarının (171 farklı ürün için) haftada iki gün fiyat verileri derlenerek sistem üzerinden girişleri yapılmaktadır.

6.5. Tarımsal Kuraklık ve Tarım Sigortalarına Dair Faaliyetler

Tarım Sigortaları Kanunu Uygulamaları

Tarımsal üretimde sürdürülebilirliğin ve üretimin devamlılığında oluşabilecek riskleri ortadan kaldırmak adına tarımda sigortalı yaşam önceliklerimizdendir. Bu kapsamda ilimizde TARSİM eğitim çalışmaları ile tarımsal üretimde unsur ve poliçe sayısının artırılması için çalışmalar yürütülmektedir.

Tablo 18 TARSİM Kapsamında Yapılan Tarım Sigortaları

Yıl/Konu	Poliçe Sayısı	Sigorta Bedeli	Prim	Sigortalı Alan	Hayvan Sayısı
2025	7.408	4.640.472.535	80.745.671	177.427	174.269

2025 üretim sezonunda “Tarım Sigortaları” kapsamında çiftçilere 12.826.208 TL tazminat ödenmiştir.

Küresel İklim Değişikliği ve Kuraklık

Muş Tarımsal Kuraklık İl Kriz Yönetimi toplantıları ile diğer kurumlarla iş birliği içerisinde ilimizde alınabilecek tedbirler ve veriler analiz edilmektedir.

Küresel iklim değişiklikleri ile ilgili olarak alınacak tedbirler ve kuraklıkla mücadele konusunda çalışmalar yürütülmekte bu amaçla ilgili kurum ve kuruluşlarla toplantılar

düzenlenmekte ve üreticiler bu konularda bilinçlendirilmektedir.

Buğday ve Arpa başta olmak üzere en fazla üretim alanına sahip ilk 5 ürünün bir önceki aya göre aylar itibariyle gelişim durumları (ekim, dikim, çimlenme, çiçeklenme, sapa kalkma, hasat vb.) ve iklim durumları (don, kuraklık vb.) gibi saha gözlemleri yapılarak bakanlığımız ve konuyla ilgili bölge araştırma enstitülerine raporlanmaktadır.

6.6.Çiftlik Muhasebe Veri Ağı (ÇMVA)

2024 yılında Bakanlık tarafından ilimizde 79 işletme ile ÇMVA çalışma yapılması katılım sözleşmesi imzalatılan 79 işletmeden 79 işletmeyle anket çalışması yapılmış ve bu işletmeler için 2025 yılı içerisinde tebliğ gereği işletme başına katılım prim desteği olarak 1.500 TL ödeme yapılacaktır.

6.7.Tarımsal Yayım ve Danışmanlık

2025 yılında 8 Danışmanlık bürosu (2 çiftçi örgütü, 6 serbest) bünyesinde çalışan 8 danışman ile hizmet vermekte olup 370 çiftçi için 2.352.000 TL destekleme ödemesi yapılmıştır.

İl genelinde toplam 8 tarım danışman ile 370 işletmeye hizmet sunulmuştur.

6.8.Diğer Faaliyetler

Tarımsal Üretim Planlaması Çalışmaları

14 Eylül 2023 tarih ve 32309 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Tarımsal Üretim Planlaması Hakkında Yönetmelik ve Tarımsal Üretim Planlaması Rehberi kapsamında ilimizin bitkisel, hayvansal ve su ürünleri üretim planları çalışmaları yürütülmüştür.

Tarımsal Üretim Kayıt Sistemi Çalışmaları

Dönemsel olarak Bakanlığımızın ilgili kayıt sistemine (TBS, HBS) kayıtlı olmayan tarımsal üretim yapılan işletme ve tarım alanlarının Tarımsal Üretim Kayıt Sistemi (TÜKAS) vasıtasıyla kayıt altına alınması çalışmaları yürütülmüştür.

Stajyer İstihdamı

"Kamuda 100.000 Staj" projesi dâhilinde başlatılan Ulusal Staj Seferberliği kapsamında oluşturulan Kariyer Kapısı sistemi üzerinden 2025 yılında şartları uygun görülen yaklaşık 29 öğrenciye staj teklifi gönderilmiş olup 14 öğrenci müdürlüğümüzdeki stajlarını tamamlamıştır.

Elektronik Ortamda Tarımsal Yenilik ve Bilgi Paylaşımı

Bakanlığımız Araştırma Enstitüsü Müdürlükleri tarafından geliştirilen tarımsal yeniliklerin İl Tarım ve Orman Müdürlüklerinde görev yapan personele ve ilde tarımsal danışmanlık yetki belgesine sahip olup hizmet sunan kurumlardaki tarım danışmanlarına elektronik posta yoluyla ulaştırılarak üretimde kalite ve verimin artırılmasını sağlamak amacıyla "Tarımsal Yeniliklerin Elektronik Ortamda Paylaşılması" uygulaması kapsamında bilgi paylaşımı yapılmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi CİMER Çalışmaları

Anayasa tarafından güvence altına alınan dilekçe ve bilgi edinme haklarının kullanımını kolaylaştırmak için oluşturulmuş dünyanın en büyük kamuoyu iletişim platformu olan CİMER aracılığı ile 439 başvuru değerlendirilmiştir.

İlimizde 2025 yılında uygulanan TKİ-HÜMAS Örnek Uygulamalarıyla Organik

Toprak Düzenleyicisi Kullanımının Yaygınlaştırılması ile ilgili Proje kapsamında 9 çiftçiye toplam 420 kg TKİ-Hümkik Asit dağıtılmıştır

7. Çayır, Mera ve Yem Bitkileri Şube Müdürlüğü

7.1. Çayır mera ve yem bitkilerine yönelik istatistikler hakkında bilgi verilecektir.

819.000 ha. arazi varlığına sahip olan Muş ilinde 344.000 ha çayır-mera alanı mevcut olup, bu alanın toplam arazi varlığı içerisindeki oranı % 42 tir. Mevcut yem bitkileri üretimi ve mera alanlarından elde edilen üretim, mevcut hayvan varlığımızın ihtiyaç duyduğu kaba yem ihtiyacı için önemli bir kaynaktır.

İlimiz, tarla tarımı yapılan yem bitkiler bakımından;

Ürün	Ekilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Ülke Sıralaması (Ekim Alanı)	Bölge Sıralaması (Ekim Alanı)	Pay (%) (Ekim Alanı)
Yonca	225.033	434.922	7	4	4
Korunga	10.662	8.389	19	9	0,86
Mısır (Silaj)	9.432	49.703	57	6	0,2

7.2. Tespit, Tahdit, Tahsis Çalışmaları

İlimizde 2022-2024 yılında 372 mahallede 320.726 hektar alanda mera tahsis çalışması tamamlanmıştır. 2025 yılında 1 köyde mera tahsis çalışması kapsamında 48.4691 hektarlık mera olarak tescil çalışmaları yürütülmektedir.

Tablo 19 Muş İli Mera Tespit, Tahdit, Tahsis Çalışmaları

Yıllar	Tespit		Tahdit		Tahsis	
	Köy Sayısı	Yüzölçümü (ha)	Köy Sayısı	Yüzölçümü (ha)	Köy Sayısı	Yüzölçümü (ha)
1992-2024	372	324.928	372	350.890	372	320.726

Not: Malazgirt İlçesi Bilala Köyü ve Koçalı Köylerinde kadastro çalışması bulunmadığı, Bulanık İlçesi Mollakent Köyü ile Uzgörür Beldesi davalı olduğundan dava sonucunun beklenmesi nedenleriyle çalışma yapılamamıştır.

7.3. Mera ıslah çalışmaları hakkında bilgi verilecektir.

2025 yılı mera ıslah ve amenajmanı projeleri kapsamında Merkez İlçesi Harman ve Karabey

köyleri, Varto ilçesi Boylu, Karaköy ve Haksever köyleri, Bulanık İlçesi Cankurtaran ve Gölyanı Köyleri, Malazgirt İlçesi Örensar Köyünde 2 adet Gölgelek ve 5 Adet sıvat yapılmıştır.

2025 yılı mera ıslah ve amenajmanı projeleri kapsamında Varto İlçesi Karaköy Köyü, Bulanık İlçesi Gölyanı ve Cankurtaran Köyleri ve Malazgirt İlçesi Örensar Köyü'nde 100 dekarlık alanlarda gübreleme faaliyeti gerçekleştirilmiştir.

7.4. Mera tahsis amacı değişikliği talep ve sonuçları hakkında bilgi verilecektir.

2025 yılı içerisinde mera tahsis amacı değişikliğine ilişkin 2 adet reddedilen, 19 adet devam eden ve 6 adet sonuçlandırılan başvuru bulunmakta olup; tahsis amacı değiştirilen mera alanı toplam (697 da) 696.869,81 m²'dir.

7.5. Yıl içerisinde Şube Müdürlüğünün yapmış olduğu diğer hizmetler

İlimizde 2025 yılında 39 adet mera işgal ve tecavüz dosyası tanzim edilmiş olup 3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanun hükümlerinin uygulanması adına İl İdare Kurulu Müdürlüğüne bildirilmiştir. Ayrıca Muş Cumhuriyet Başsavcılığı talimatı üzerine 16 adet dosya tanzim edilerek Savcılık Makamına arz edilmiştir.

Ayrıca 1 köy 1 mahallede 19.7856 hektarlık alanda etüt sonucu mera, yaylak ve kışlak olarak 5B çalışması yürütülmüştür.

8. İdari ve Mali İşler Şube Müdürlüğü

- İl Müdürlüğümüzde görev yapan 4 personel hakkında icra müdürlükleri tarafından başlatılan icra takibine binaen 2025 yılı Aralık ayı itibarıyla 370.000 TL ilgili kişilerin aylık maaşından kesilmiştir.
- İl Müdürlüğümüzce kullanılacak 7 adet 4x4 pikap arazi aracının 4.065.6000,00 TL' lik bedelle genel bütçeden kiralaması yapılmıştır. Döner Sermaye bütçesinden ise 1.926.600,00 TL bedelle 3 adet 4X4 pikap, 2 adet panelvan (minibüs) ve 1 adet otomobilin kiralaması yapılmıştır
- İl Müdürlüğümüz Hasköy, Korkut ve Varto İlçe Müdürlüklerine hizmet binası yapılması işi 2026 yılı yatırım programına alınmıştır. İl Müdürlüğümüz yerleşkesinde bulunan deprem dayanıklılık şartlarını sağlamayan 4 kattan oluşan lojman binasının yıkımı ve çıkan molozların taşınması yapılmıştır. Ek hizmet binasının ilk etapta çatı onarımı ve dış mantolaması, sonrasında ikinci etap olarak iç dekorasyonu yenilenmiştir.

9. Diğer birimler

9.1 Hukuk Birimi

2025 yılı içerisinde kurumumuzun taraf olduğu adli, idari ve icra takiplerine ilişkin hukuki süreçler, yürürlükteki mevzuat hükümleri çerçevesinde etkin ve düzenli bir şekilde yürütülmüştür. Bu kapsamda dosyalar sistematik olarak takip edilmiş, kurum menfaatlerinin korunması amacıyla gerekli tüm hukuki işlemler süresi içerisinde yerine getirilmiştir.

Bu dönemde yürütülen hukuki dosyalara ilişkin sayısal veriler aşağıda yer almaktadır:

DOSYA TÜRÜ	DOSYA SAYISI
Adli Dava Dosyaları	195
İdari Dava Dosyaları	35
İcra Takip Dosyaları	210
Arabuluculuk Görüşmesi	0
Toplam	440

Söz konusu dosyalar kapsamında dava dilekçeleri, cevap ve beyan dilekçeleri ile her türlü usulü

işlem zamanında hazırlanarak ilgili yargı mercilerine sunulmuştur. Yargılama süreçlerinde verilen ara kararlar ve nihai kararlar yakından takip edilmiş; kesinleşme, infaz ve icra aşamalarına ilişkin işlemler titizlikle yürütülmüştür.

Ayrıca, kurum aleyhine doğabilecek hukuki risklerin en aza indirilmesi amacıyla ilgili birimler ile gerekli koordinasyon sağlanmış; ihtiyaç duyulan hallerde kanun yollarına başvurularak hukuki süreçlerin etkin, şeffaf ve sonuç odaklı bir şekilde yürütülmesi sağlanmıştır.

9.2 SİVİL SAVUNMA İŞLEMLERİ

1-İl Müdürlüğümüz “Yerel Düzey Tarım Orman Gıda Su ve Hayvancılık Çalışma Gurubu Operasyon Planını” Bakanlık yasal mevzuatı, görev ve sorumlulukları ile Ulusal Düzey Tarım Orman Gıda Su ve Hayvancılık Çalışma Gurubu Planına uygun olduğu görülmüş olup, 27.06.2025 tarih itibari ile Bakanlığımız onayla Yürürlüğe Girmiştir. ve her yıl itibarıyla Güncellenerek “İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu Kararı” İle Yerel Düzey Hizmet Gurubu Operasyon Planı Kontrol Listesi Destek Hizmetleri Daire Başkanlığına gönderilerek 2.Değerlendirici olarak imzalanarak İl Müdürlüğümüze gönderilmektedir.

2-Bakanlığımız Destek Hizmetleri Daire Başkanlığının, istekleri doğrultusunda; seferberlik ve Savaş Hali hazırlıkları kapsamında, Yer alan Kaynak Planlama faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde yapılmasını sağlamak amacıyla gerekli bilgileri sistem üzerinden aktarılması sağlanarak gönderilmektedir.

3-(KBRN) Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer, planımız mevcut olup; planda görevli personellere konu hakkında her yıl İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü düzenlediği Eğitim Semineri verilmektedir. Bakanlığımız Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı Düzenlediği Eğitim Semineri olur istenildiği takdirde katılmalarını sağlamaktayız ve Konu hakkında kendilerine tebliğ tebellüğ edilmiştir.

4- Bakanlığımız, Merkez ve Taşra teşkilatının aktif olarak görev aldığı Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi’ne (AYDES) İl Müdürlüğümüz ve Bakanlığımıza bağlı kurumların bilgileri sisteme işlenmiş ve güncel tutulmaktadır.

5- İl Müdürlüğümüz Koruma ve Güvenlik Planı mevcut olup her yıl güncellenerek, İl Emniyet Müdürlüğüne gönderilmektedir.

6- Sivil Savunma Planlarımız Mevcut olup her yıl gerekli güncelleme yapılarak Bakanlığa gönderilmektedir. 7- Sabotaj Planımız Mevcut olup İl Emniyet Müdürlüğünün istekleri doğrultuda her yıl planı güncel tutuyoruz.

8- İl Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi “Gamer” İstekleri doğrultusunda her ay düzenli bir şekilde Kurum Amirleri Bilgileri ve Nöbet Listesi gönderilmektedir.

9- İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğünün Planlarla ilgili yazışmalarımız eksiksiz bir şekilde devam etmektedir.

10- Yangın önlenme ve söndürme planımız mevcut olup güncel durumdadır. Yangın İhbar Talimatı ve Yangın İhbar Yönergesi, Yangın Söndürme Cihazlarımız ve Sulu Yangın Söndürme Terminalimiz, Kurumumuzun bütün katlarında mevcut olup periyodik olarak bakım ve dolumu yapılmaktadır.

11- İl Müdürlüğümüz Hizmet binası Yeni yerleşkesine taşındıktan sonra İl Emniyet Müdürlüğü ile gerekli yazışmalar yapılarak Özel Güvenlik Komisyon kararıyla 15 kişilik silahsız Özel Güvenlik İzin Belgesi alınmıştır.

12- Koruma ve Güvenlik Görevlisi personelimiz ÖGNET Sistemine işlemiş, güncel takipleri yapılmaktadır.

13- İl Müdürlüğümüz Hizmet Binası ve Personel Çiftçi Eğitim Merkezi olmak üzere 55 noktada kamera sistemi mevcut olup ayrıca Hizmet binamızda Valilik Oluru ile 12/24 saatleri sistemine göre 6 personelle(2 Koruma ve Güvenlik Görevlisi, 1 Daimi İşçi ve 1 Sözleşmeli 1 Memur) nöbet tutulmaktadır. Her noktada nöbet Talimatı mevcuttur.

Ayrıca daha fazla Özel Güvenlik Personeli tahsisi için Bakanlığımız Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığınca çalışmalarımız devam etmektedir. 14- İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP)

kapsamında İl Müdürlüğümüze atfedilen eylem planları sistem üzerinden takip edilerek gerekli tedbirleri almaktayız.

15- 24 saat çalışma planımız mevcut olup, güncel tutulmaktadır.

16- Grev ve Lokavt Önlemler Planı mevcut olup Valiliğin talimatı doğrultusunda her yıl gönderilmektedir.

17- İl Müdürlüğümüz dâhili ve harici yazışmaları konusunda bilgi belgeleri hakkında gerekli tedbirleri almaktayız.

9.3 DÖNER SERMAYE BİRİMİ

2025 YILI MAL VE HİZMET ALIMLARI	
Temel Maaşlar	20.863,54
Zamlar ve Tazminatlar	158.928,39
Diğer Mal ve Malzeme Alımları	34.563.970,00
Kırtasiye Alımları	249.218,00
Periyodik Yayın Alımları	18.000,00
Baskı ve Cilt Giderleri	79.800,00
Su Alımları	4.300,32
Temizlik Malzemesi Alımları	143.310,00
Yakacak Alımları	247.634,11
Akaryakıt ve Yağ Alımları	262.091,14
Yurtiçi Geçici Görev Yollukları	48.150,33
İşletme Ruhsatı Ödemeleri ve Benzeri Giderler	28.752,65
Tıbbi Atık İmha ve Taşıma Hizmeti Alım Giderleri	7.548,00
Haberleşme Cihazları Ruhsat ve Kullanım Giderleri	24.750,00
Yük Taşıma Giderleri	209.007,61
İlan Giderleri	57.720,00
Sigorta Giderleri	195.123,44
Taşıt Kiralaması Giderleri	1.926.600,00
Makine Teçhizat Bakım ve Onarım Giderleri	50.721,60
Taşıt Bakım ve Onarım Giderleri	402.711,94
Büro Bakım ve Onarımı Giderleri	139.670,00
Hazine Hissesi	4.386.487,06
SHÇEK Hissesi	292.432,47
Genel Bütçeli İdareler Merkez Hissesi	1.110.373,81
	44.628.164,41

2025 YILI BÜTÇE	ÖDENEK	HARCANAN VE TENKİS EDİLEN	KALAN
Temel Maaşlar	40.000,00	39.175,54	824,46
Zamlar ve Tazminatlar	200.000,00	198.928,39	1.071,61
Diğer Giderler	11.000.000,00	11.000.000,00	0,00
Hammadde Alımları	10.000,00	10.000,00	0,00
Kimyevi Ürün Alımları	20.000,00	20.000,00	0,00
Diğer Mal ve Malzeme Alımları	56.728.000,00	56.723.200,00	4.800,00
Kırtasiye Alımları	600.000,00	599.218,00	782,00
Periyodik Yayın Alımları	50.000,00	48.000,00	2.000,00
Baskı ve Cilt Giderleri	250.000,00	154.200,00	95.800,00
Su Alımları	27.000,00	24.300,32	2.699,68
Temizlik Malzemesi Alımları	150.000,00	150.000,00	0,00
			152.365,8
Yakacak Alımları	550.000,00	397.634,11	9
Akaryakıt ve Yağ Alımları	600.000,00	512.091,14	87.908,86
Elektrik Alımları	50.000,00	50.000,00	0,00
Laboratuvar Malzemesi ile Kimyevi ve Temrinlik Malzeme Alımları	40.000,00	0,00	40.000,00
Biyokimyasallar ve Gaz Maddeleri İçeren Kimyevi Malzeme Alımları	30.000,00	30.000,00	0,00
			312.000,0
Diğer Özel Malzeme Alımları	332.000,00	20.000,00	0
Yurtiçi Geçici Görev Yollukları	50.000,00	50.000,00	0,00
Seyyar Görev Tazminatları	100.000,00	100.000,00	0,00

2025 YILI GELİRLER	
Kamyonet ve Küçük Vasıtalar Dezenfeksiyonu	5.329,18
Kamyon Dezenfeksiyonu	39.500,00
Çok Katlı Kamyon ve Treyler Dezenfeksiyonu	360.247,95
Belgelendirme Gelirleri	5.701.680,47
Yetki Belgesi Gelirleri	19.970,84
Ruhsat Gelirleri	91.291,68
İzin Verme Gelirleri	52.074,99
Muayene Gelirleri	694.913,67
Kontrol ve Denetim Gelirleri	459.502,60
Ticari Mal Satış Gelirleri	21.276.531,85
Mevduattan Alınan Faizler	636.898,52
Diğer Olağan Gelir ve Kârlar	4.955,93
	29.342.897,68

2025 YILI BÜTÇE	ÖDENEK	HARCANAN VE TENKİS EDİLEN	KALAN
İşletme Ruhsatı Ödemeleri ve Benzeri Giderler	65.000,00	44.581,21	20.418,79
Tıbbi Atık İmha ve Taşıma Hizmeti Alım Giderleri	40.000,00	27.548,00	12.452,00
Posta ve Telgraf Giderleri	30.000,00	30.000,00	0,00
Telefon Abonelik ve Kullanım Ücretleri	35.000,00	35.000,00	0,00
Bilgiye Abonelik ve İnternet Erişimi Giderleri	44.936,00	44.936,00	0,00
Haberleşme Cihazları Ruhsat ve Kullanım Giderleri	35.000,00	24.750,00	10.250,00
Yük Taşıma Giderleri	280.000,00	209.007,61	70.992,39
Diğer Taşıma Giderleri	25.000,00	25.000,00	0,00
İlan Giderleri	150.000,00	70.000,00	80.000,00
Sigorta Giderleri	240.000,00	195.123,44	44.876,56
Taşıt Kiralaması Giderleri	3.300.000,00	3.300.000,00	0,00
Tanıtma, Ağırılama, Tören, Fuar, Organizasyon Giderleri	50.000,00	50.000,00	0,00
Makine Teçhizat Bakım ve Onarım Giderleri	100.000,00	96.185,60	3.814,40
Taşıt Bakım ve Onarım Giderleri	732.000,00	549.020,00	182.980,00
Büro Bakım ve Onarımı Giderleri	330.000,00	149.670,00	180.330,00
Hazine Hissesi	13.938.750,00	4.386.487,06	9.552.262,94
SHÇEK Hissesi	929.250,00	292.432,47	636.817,53
Genel Bütçeli İdareler Merkez Hissesi	4.646.250,00	4.646.250,00	0,00
TOPLAM	95.798.186,00	84.302.738,89	11.495.447,11

Tablo 20 Muş İli 2025 Yılı Tarım ve Orman Müdürlüğü 2025 Yılı Yatırımları (TL)

Proje Adı	Proje Başlama Yılı	Proje Tutarı	Önceki Yıllar Harcaması	2024 Yılı Ödenēēi	2024 Yılı Aktarılan Ödenek	2024 Yılı Harcaması	Fiziki Gerçekleşme (%)
Kaz Yetiştiriciliēēi Projesi (DAKA)	2025-2026	11.309.730	0	11.309.730	11.309.730	10.019.120	89
Buēēday Üretimininin Artırılması Projesi (İl Özel İdaresi)	2025	12.999.991	0	12.999.991	12.999.991	12.999.991	100
Sebzecilik Projesi (İl Özel İdaresi)	2025	2.000.000	0	1.999.991	1.999.991	1.999.991	100
Malazgirt İlçesine Saman Balya Makinesi Alımı Projesi (İl Özel İdaresi)	2025	2.250.000	0	2.250.000	2.250.000	2.249.998	100
Hububat Ekim Mibzeri Zehirli Yem Makinesi Alım Projesi (İl Özel İdaresi)	2025	1.000.000	0	1.000.000	1.000.000	878.878	100
Ceviz Yetiştiriciliēēi Projesi (İl Özel İdaresi)	2024 - 2025	299.845	299.845	0	0	0	100
Çayır Mera Islah ve Amenajman Projesi (Bakanlık)	2025	5.633.347	0	5.633.347	5.633.347	5.633.347	100
Sebeziciliēēi Geliştirme Projesi (Bakanlık)	2025	4.500.007	0	4.500.007	4.500.007	4.500.007	100
Kuru Fasulye ve Nohut Üretimini Geliştirme Projesi (Bakanlık)	2025	3.819.820	0	3.819.820	3.819.820	3.819.820	100
Mercimek Üretimini Geliştirme Projesi (Bakanlık)	2025	2.666.637	0	2.666.637	2.666.637	2.666.637	100
Muş İlinde Turşuluk (Kornişon) Hıyar Yetiştiriciliēēinin Geliştirilmesi ve Yaygınlaştırılması Projesi (Bakanlık)	2025	80.000	0	80.000	80.000	80.000	100
Baldan Altın Kanatlar Projesi	2025	1.296.000	0	1.296.000	1.296.000	1.296.000	100
TOPLAM		47.855.377	299.845	47.555.523	47.555.523	46.143.789	99

Kaynak: (MITO)

III) KURUMSAL KABİLİYET VE KAPASİTENİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Müdürlüğümüz Bakanlığımızın vizyonu ve misyonu dahilinde ülkemiz tarım ve hayvancılığını öngörülen hedeflere ulaştırmak adına sadece il düzeyinde değil konumu itibarıyla bölgesel ve ulusal bir misyon üstlenmiştir. Türkiye Yüzyılında “Geleceğimiz Ortak” yaklaşımı ile yerel, bölgesel ve ulusal politikalara ve yönelmelere altlık oluşturma ve destekleme çabası ile hizmet üretmektedir.

Bu yaklaşım ile müdürlüğümüz sorumluluklarının bilincinde, güvenilir, sonuç odaklı, performansını her geçen gün artırmaya istekli ve bunun için çaba harcayan, en önemlisi gücünü üreticilerden tüketicilere kadar uzanan büyük bir paydaş kitlesinden alan, gıda, tarım ve hayvancılık bileşenleri ile görev tanımını sınırlamayan ve millete hizmeti önceliklendirmiş bir kurum olarak tüm çalışanlarıyla ve sektördeki tüm paydaşlarla dayanışma içindedir.

Müdürlüğümüz merkezde 8 şube müdürlüğü, 3 birim ve 5 ilçe müdürlüğü ile güçlü bir kurumdur. Bölgenin yüksek rakımlı şehirlerinden olan ilimiz ülkemizin kırsal yaşamın güçlü olduğu, zorlu kış şartlarına sahip , farklı topoğrafik ve coğrafi yapısı geniş tarım ve hayvancılık alanlarına sahiptir. İlimizin bölgesel konumu Müdürlüğümüzün kurumsal yapısını her geçen gün güçlendirmektedir.

İlimizin gerek sosyal gerekse ekonomisinde vazgeçilmez pozisyonda olan tarım sektörünün yönlendiricisi olmak, kurumumuzu ilde Bakanlığa bağlı birimlerle iş birliği ve hizmet üretme yaklaşımı dışında diğer tüm kurum, kuruluş, üniversite, STK ve yatırımcıların iletişimde önceliklendirdikleri bir yapı haline dönüştürmektedir.

Türkiye Yüzyılı ve Bakanlığımızın politikalarını sahaya yansıtma hedefleri doğrultusunda, ilimizde kırsal yaşamı güçlendirerek sürdürülebilir yaklaşımlarla katma değerli ürünleri insan ve doğa odaklı üretmek/ürettirmek yaklaşımlarımızla çalışmalarımız devam etmektedir.

Üstünlükler

- Köklü ve yaygın teşkilat yapısı
- Gıda, tarım ve hayvancılık alanlarında verilen destekler
- Deneyimli, işine sahip çıkan ve özverili çalışanlara sahip olması
- Geniş paydaş kitlesi ile iş birliği
- Eğitim ve yayım faaliyetleri
- Bilgi ve teknoloji altyapısı
- Hayvancılığa uygun doğal mera varlığı
- Geçmişten gelen hayvancılık kültürüne sahip mevcut işletmelerin varlığı
- Ülkemizin hatırı sayılır büyüklükteki ovalardan birine sahip olması
- Son yıllarda Alparslan-1 ve Alparslan-2 baraj göllerinin yapılması ile sulanacak tarım alanlarının artmasıyla beraber ürün deseninin yavaş yavaş değişmeye başlaması
- Alparslan-2 baraj gölündeki mevcut suyun balık yetiştiriciliği açısından Ülkemizin en iyi su kalitesine sahip sulardan biri olması
- 37 milyon yavru balık üretimi ile İlimizin en büyük, bölgemizin ise sayılı su ürünleri tesisine sahip olması

Zayıflıklar

- Hizmet üretilmesi gereken alanın genişliği
- İklim şartlarına bağlı hizmetlerin yürütülmesinde karşılaşılan zorluklar

- Yetişmiş personelin bölgede uzun süre kalmaması
- Personel varlığının yetersizliği ve sirkülasyonu
- Arazi yapısı ve iklim şartlarına bağlı yeterli ve uygun hizmet aracının bulunmaması
- Hayvan hareketliliğindeki yoğunluk mera hayvancılığına bağlı hastalık ve zararlı riskinin artması ve mücadelenin yarattığı iş yükü
- Göç eğilimi gösteren il olması ve kırsaldan kopuş
- Tarım sektöründe iş gücüne bağlı çalışmaya istekli genç nüfusun azlığı
- Tarımsal alanda katma değerli ürün üretecek ve markalaşmış sanayi tesisinin bölgede yetersizliği
- Ulusal ve uluslar arası tarımsal ürün işleyen firmaların bölgede yatırım yapmada gösterdikleri çekinceye bağlı olarak sektör bileşenlerindeki yaklaşım
- Çiftçilerin ve yetiştiricilerin geleneksellikten uzaklaşmama ve uzun vadeli yatırım yapma isteklerindeki yetersizliğe bağlı ulusal politikaları sahaya yansıtmakta yaşanılan olumsuzluklar
- Bilgi kirliliğine açık bir alan olması

Müdürlüğümüz Bakanlığımızın hedefleri doğrultusunda ulusal ve yerel yaklaşımları analiz ederek tüm paydaşlarla birlikte kamu kaynaklarını etkili, ekonomik ve verimli kullanmak suretiyle üreticilerimizin refahını artırmaya yönelik politika ve uygulamalara devam edecektir.

Müdürlüğümüzün 2025 yılı İdari Faaliyet Raporu anılan yıl içerisinde de kamuda stratejik yönetim sürecinin çerçevesini çizen yasal düzenlemelere uygun olarak kaynakların etkin, ekonomik ve verimli kullanılması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Raporun oluşturulması aşamasında tüm birimlerimizin karar alma süreçlerine katılım sağlamıştır.

IV)ÖNERİ VE TEDBİRLER

Gıdaya olan talebin her geçen gün arttığı günümüzde gıdanın kaynağı tarım ve hayvancılıkta arz güvenliğini sağlayıcı yaklaşımlar ve politikaları sahaya yansıtmak için çalışmaktayız. Tarımda etkileşim halindeki tüm bileşenleri uzun vadeli sürdürülebilir bir ortak yaklaşımda birleştirerek kaynakları rantabil kullanmak ve kırsal yaşamı güçlendirmek önceliklerimizdendir. İlimizde güvenilir gıda arzının sağlanması ve halkın sağlıklı gıdaya en hızlı şekilde ulaşımını sağlamak amacıyla yapılan hizmetlerin yerinde denetleyen personellerimiz, güçlü yapıya sahip kurumumuzun çiftçilerimizle ve sektör bileşenleri ile bağını güçlendirerek Türkiye Yüzyılı'nın "Geleceğimiz Ortak" yaklaşımı ile ilimiz, bölgemiz ve ülkemiz tarımını geleceğe taşımak için çalışacağız.

İlimizin bölgesel yapısı ve hayvan hareketliliği dikkate alınarak hayvan hastalık ve zararlıları ile etkin mücadele için tüm tedbirlerde (aşılama, eğitim, yol kontrol noktası, küpeleme, kayıt vb.) hassasiyet gösteriliyoruz.

Bakanlığımız fon kaynakları projeleri dışında yerel bölgesel fon kaynaklı projeler ile ilimiz tarımını güçlendiriyoruz.

Bu kapsamda,

- Tarımda teknolojik altyapıyı destekleyici projeler önceliklendirmek,
- Sürdürülebilir yaklaşımlar ile kırsal yaşamı güçlendirmek,
- Tarımda genç ve kadın nüfus oranını artırmaya yönelik projeler üretmek,
- Büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde işletme altyapılarını güçlendirerek büyük kapasiteli işletmelerin kurulumuna zemin hazırlamak,
- Buzağı kayıp oranlarını minimuma düşürmek,
- Et ve süt ürünlerini katma değerli ürünlere dönüştürmek,
- Sanayiye aktarılan süt miktarını artırmak,
- Ulusal bazda marka değeri yüksek özellikle et ve süt ürünleri işleme konusunda sanayileşme konularında altyapı oluşturmaya yönelik çalışmalar yapmak,
- İlde hayvan hastalık çıkışlarında sürekli azalış eğilimi göstermek için kamu yetiştirici iş birliğini güçlendirmek,
- Tarım ve hayvancılıkta riskleri azaltmak, sürdürülebilirliğin devamı için Tarım Sigortası (TARSİM) poliçe sayısını artırmak,
- Meralarda ıslah çalışmaları, hayvanların içebileceği temiz su (sıvat yapımı) temini, hayvan refahını yükseltmek için gölgelik yapılması ile mera kalitesinin yükseltip altyapısını güçlendirmek,

V) EK TABLOLAR

Tablo 21 Bina Varlığı İlçelere Göre Dağılım

Kurum	Adet	m ²	Yapım Yılı	Mülkiyeti Kime Ait
İl Müdürlüğü	Ana Hizmet Binası	6.735	2021	Hazine
	Ek Hizmet Binası	720	1981	Hazine
	Lojman	220	1981	Hazine
Bulanık	Ana Hizmet Binası	120	1980	Hazine
	Lojman	-	1980	Hazine
Korkut	Ana Hizmet Binası	162	1991	Hazine (Yeni hizmet binası yapımı için yatırım programına alındı.)
	Lojman	240	1991	Hazine
Malazgirt	Ana Hizmet Binası	120	1980	Hazine
	Lojman	-	1980	Hazine
Hasköy	Ana Hizmet Binası	320	1991	Hazine (Yeni hizmet binası yapımı için yatırım programına alındı.)
	Lojman	240	1991	Hazine
Varto	Ana Hizmet Binası	480	1968	Hazine (Yeni hizmet binası yapımı için yatırım programına alındı.)
	Lojman	240	1968	Hazine

Kaynak: (Taşınır Kayıt ve Yönetim Sistemi-TKYS)

Tablo 22 Araç Durumu İlçelere Göre Dağılım

	Hizmet Aracı Sayısı				
	Envanter		Kiralama	Geçici Tahsis	Toplam
	Model Yılı	Adet			
Bulanık İlçe Müdürlüğü	1991	1	-	-	1
Bulanık İlçe Müdürlüğü	2021	1	Evet	-	1
Korkut İlçe Müdürlüğü	1991	2	-	-	2
Korkut İlçe Müdürlüğü	2002	1	-	-	1
Varto İlçe Müdürlüğü	1991	2	-	-	2
Hasköy İlçe Müdürlüğü	1991	2	-	-	2
Hasköy İlçe Müdürlüğü	2008	1	-	-	1
Malazgirt İlçe Müdürlüğü	2021	1	-	-	1

Kaynak: (Taşınır Kayıt ve Yönetim Sistemi-TKYS, İl Müdürlüğü Kayıtları vb.)

Tablo 23 Teknolojik Kaynakların İlçelere Göre Dağılımı (adet)

Malzemenin Adı	İl Müdürlüğü	Bulanık	Hasköy	Korkut	Malazgirt	Varto
Masaüstü Bilgisayar	185	28	17	18	17	22
Dizüstü Bilgisayar	7	1	2	1	71	2
Tablet Bilgisayar	8		2	2	2	2
Yazıcı	94	7	7	12	8	9
Faks	3	1	1		1	1
Fotokopi Makinesi			1			
Projeksiyon Cihazı	4	1		1	1	1
Tarayıcı	7	2	2	3	3	1
Telefon	115	8	10	16	7	8
Modem	1					
Fotoğraf Makinesi	3					
Kamera	1					
Video						
Yazılım Lisansı						

Kaynak: (Taşınır Kayıt ve Yönetim Sistemi-TKYS)

Tablo 24 Personelin Hizmet Sınıflarına Göre İlçelere Dağılımı

ÜNVAN	Merkez	Bulanık İlçesi	Hasköy İlçesi	Korkut İlçesi	Malazgirt İlçesi	Varto İlçesi
İl Müdürü	1	0	0	0	0	0
İl Müdür Yardımcısı	2	0	0	0	0	0
Şube Müdürü	8	0	0	0	0	0
İlçe Müdürü	0	1	1	1	1	1
AVH	1	0	0	0	0	0
GİH	25	3	4	3	0	3
THS	92	8	8	7	7	4
SHS	29	7	2	2	5	10
YHS	9	1	0	1	2	1
4/B Sözleşmeli	13	9	2	5	7	7
İşçi	14	0	1	1	0	1
Hizmet Alımı (Şoför vb.)	0	0	0	0	0	0
Toplam	194	29	18	20	22	27

AVH: Avukatlık Hizmetleri Sınıfı, GİH: Genel İdare Hizmetleri Sınıfı, SHS: Sağlık Hizmetleri ve Yardımcı Sağlık Hizmetleri Sınıfı, THS: Teknik Hizmetler Sınıfı, YHS: Yardımcı Hizmetler Sınıfı

Kaynak: (Personel Bilgi ve Yönetim Sistemi-PBYS)

[musiltarim](#) [tarimormanmus](#)

T.C.
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
MUŞ İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRLÜĞÜ

Adres:
Erzurum Yolu Üzeri 5. Km Karaköprü Mevki No:8/1 Merkez/MUŞ